

DOXA

ZPRAVODAJ

KATOLICKÉ TEOLOGICKÉ FAKULTY

UNIVERZITY KARLOVY

2018–2019, roč. 5, č. 2, květen 2019

Statečnost

Obsah

EDITORIAL

Vojtěch Novotný / 1

FOCUS: STATEČNOST

Prokop Sousedík – David Svoboda: *Dejvický dialog o statečnosti* / 2

Mireia Ryšková – Josef Hřebík: *Parrésia* / 5

Petr Kubín: *Podoby svaté statečnosti v životech světců* / 7

Josef Bartoň – Klára Krásenská: *Vězeňská poezie Jana Zabradníčka* / 10

AKADEMICKÝ ŽIVOT: Literární tvorba studentů / 13

ABSOLVENT

Tomáš Kotrlý – Zuzana Matisovská: *Když pohřbívá teolog* / 17

Eliška Vrbová – Alice Bartůšková: *Ze školy na školy* / 19

MINULOST A PŘÍTOMNOST

Vojtěch Novotný: *Univerzita a teologická fakulta léta Páně 1347* / 21

ZA HRANICE

Benedikt Tomáš Mohelník: *Jaro v Paříži* / 24

VZPOMÍNÁME

Eva Doležalová: Zdeňka Hledíková (*23. 10. 1938 – 13. 11. 2018) / 25

OBHÁJENÉ DISERTAČNÍ PRÁCE / 25

INFORMACE / 26

PUBLIKACE / 27

NADAČNÍ FOND ARNOŠTA Z PARDUBIC

Marie Benáková – Josef Fiřt: *Dopis čtenářům* / 28

Doxa: zpravodaj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy

Číslo a datum vydání: 2018–2019, roč. 5, č. 2, květen 2019

Vydavatel: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy

Redakce: prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. (vedoucí redaktor); doc. PhDr. Josef Bartoň, Th.D.; PhDr. Ing. Marie

Opatrná, Ph.D.; PhDr. Milan Pech, Ph.D.; PhDr. Radek Tichý, Ph.D., S.L.D.; David Vopřada, Dr.

Redakční kruh: Mgr. Alice Bartůšková; ThLic. Marie Benáková; Bc. Klára Krásenská; ThLic. et Mgr. Lenka Makovcová

Demartini; Zuzana Matisovská

Adresa: Doxa, Thákurova 676/3, 16000 Praha 6, doxa@ktf.cuni.cz

Periodicita: 2× ročně

Grafická úprava: Vojtěch Nedbal podle grafické šablony Otakara Karlase

Tisk: Tiskárna Kleinwächter, Čajkovského 1511, 73801 Frýdek-Místek

Distribuce: KTF UK. Cena: zdarma.

Registrace: MK ČR E 21835; ISSN 2336-5706

Za text jednotlivých článků odpovídají autoři a jejich pohled nemusí vyjadřovat stanovisko KTF UK.

Redakce si vyhrazuje právo dodané rukopisy krátit.

© Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

vítám Vás u dalšího čísla *Doxy*! Ohniskem našich úvah se stala *statečnost*. Antická i biblická tradice ji pokládá za jednu z *kardinálních ctností* – čtyř trvalých způsobilostí rozumu a vůle, jimiž je člověk disponován konat dobro. Ba co více, jak poznamenal sv. Tomáš (STh II-II,123,2), statečnost není jenom jedna ze ctností, nýbrž spíše „ctnost obecná či spíše podmínka jakékoli ctnosti“, neboť je právě onou schopností směřovat za všech okolností k dobru, již je ctnost definována.

Spočívá v absenci strachu? Nikoli. Cicero ji definoval jako „přijetí nebezpečnosti a vytrvalost v obtížích“ (De inv. II,162). To však musí mít přiměřený důvod. Platón, který ji ztotožnil se schopností „zachovávat správné a zákonu odpovídající mínění o věcech, jichž je či není třeba se bát“ (Rep. 430 b), ho spatřoval v prospěchu obce. Aristotelés (EN 1115a–1116a), který věděl, že se statečnost nemíjí s „očekáváním zlého“, pak položil důraz na to, že takový člověk „se bojí správných věcí ze správného motivu, správným způsobem a ve správný čas, a přesto jim směle čelí“, protože má na paměti cíl, k němuž spěje a jímž je cosi krásného. Z něj bere sílu pro svou vytrvalost. Proto lze říci, že „zbabělý je bez naděje (*dyselpis*)“, zatímco „statečnost je znakem toho, kdo má dobrou naději (*euelpidos*)“.

Statečnost je tedy schopnost směřovat trvale k dobru v síle jeho vnitřní krásy a s nadějí, že na něm získáme podíl. Svatý Augustin pokročil dále, když poukázal na to, že jde o intenzivní „lásku, jež snadno všechno snáší kvůli milovanému“, zvl. pro Boha (mor. 1,15,25). Statečnost je tu síla lásky upřednostňující vždy a trvale to, co je milováno, resp. toho, kdo je milován, a činící proto všechny ostatní ctnosti *heroickými* až po mučednictví. Má ale statečnost nějaký *základ v Bohu samém*? Zdálo by se, že nikoli, neboť v naší zkušenosti k ní patří „očekávání zlého“ a jeho překonávání, a nic takového u Boha připustit nelze. Nelze však ani připustit, že by měl člověk dokonalost, kterou by Bůh postrádal. Může Svatému chybět absolutně intenzivní a stále směřování k dobru? Může Láске chybět trvalé, věčné upřednostňování Milovaného? U trojjediného Boha je to vyloučeno! Vztahy mezi Otcem a Synem jsou plné statečné lásky, jež se věčně vrhá přes propast jejich absolutní personální jinakosti a vytváří v Duchu svatém absolutní jednotu božské přirozenosti.

Dějinné zjevení je dokladem této statečné lásky v Bohu, jež se stává věrnou Boží láskou vůči hříšníkům: „Sotva kdo je hotov podstoupit smrt za spravedlivého člověka, i když za takového by se snad někdo odvážil nasadit život. Bůh však prokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšní“ (Řím 5,7–8). Tomu odpovídá situace Getseman, kterou jsme vyzdvihli na obálce. Ježíš tu osvědčil *maximální statečnost*, jež je na jedné straně zjevením heroické lásky, která pojí božské Osoby, na druhé pak zdrojem kardinální ctnosti statečnosti pro všechny, kdo Ježíše následují, neboť jim dává naději, že je vůbec nic nedokáže „odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu“ (Řím 8,39), a odvahu nezbytnou pro zvěstování evangelia (*parrésia*: Sk 4,29.31; 28,31). *Odvahu být církví* (J. Zvěřina).

Kéž dá Bůh tuto statečnost i naší akademické obci!

Vojtěch Novotný
vedoucí redaktor

Dejvický dialog o statečnosti

Mgr. Ing. Prokop Sousedík, Ph.D.
Katedra systematické teologie a filosofie

Mgr. David Svoboda, Ph.D.
Katedra systematické teologie a filosofie

Rozmlouvají Prokop Sousedík a David Svoboda

P: Víš, co je pro naše okolí typické? Když půjdeš kolem naší školy, pak nemůžeš přehlédnout, že je tu Vítězné náměstí, ulice Československé armády, Eliášova atd.

D: To ale není zas tak zajímavé, v Dejvicích přece sídlí vojenská správa naší armády. Ulice se jmenují po vojácích a jejich úspěších. Já třeba opravdu obdivuji generála Aloise Eliáše. Musel přece vědět, že si Němci pro něj přijdou, že ho popraví, přesto jej strach neochromil a on pokračoval dál ve své odbojové činnosti.

P: To je sice zajímavé, nicméně nefilosofické.

D: Máš pravdu, ale přesto mě to vede k důležité otázce. Po Eliášovi se jmenuje ulice, a víš proč?

P: Kvůli jeho mimořádné vlastnosti, díky níž pozoruhodně jednal, a tak se stal slavný. Mimořádnou vlastnost máš i ty, protože někdy pozoruhodně mluvíš. Asi je tomu s tebou podobně jako s generálem Eliášem, on i ty jste nositeli nějaké vlastnosti, díky níž si podivuhodně počínáte. Eliáše jsme již ovšem ocenili, ty na to dosud čekáš.

D: Jsi na správné stopě. Začnu u sebe! Již dlouho se věnuji jen a jen filosofii. Určitá myšlenková schémata jsem tedy v stavu aplikovat kdykoli a kdekoli. Stav se pak řekne řecky *hexis*, přičemž scholastikové přeložili tento výraz pomocí termínu *habitus*.

P: Začínám tušit! Ty máš habitus podivuhodně mluvit a nějaký habitus musel mít i Eliáš.

D: Přesně tak! Habitus je tedy kvalita, která nás uschopňuje k tomu, abychom vykonávali nějakou činnost dobře nebo špatně.

P: A to, že jsem se něco naučil dobře, poznám podle toho, že mě někdo pochválí. Třeba já jsem ocenil, jak podivuhodně mluvíš, takže ses vše naučil opravdu pěkně.

D: To máš pravdu, ale jen do jisté míry. Tak např. ta tvoje pochvala. U tebe si člověk nikdy není jist tím, zda si neděláš legraci. Podobně je tomu u veřejných ocenění. Za jednoho režimu ti dají medaili, za druhého tě zavrou. To ale nechme stranou a zamysleme se, s jakým habitem se setkáváme u Eliáše.

P: Víím, kam míříš! Studiem filosofie jsi získal habitus, díky němuž pozoruhodně mluvíš, Eliáš díky studiu na válečné škole naopak pozoruhodně velel.

D: Nepochybně, a navíc byl i schopný politik, vždyť se za protektorátu stal předsedou vlády. Ale na vysoké pozice tehdy dosáhli i jiní Češi, třeba takový Emanuel Moravec. Nejprve voják a za protektorátu ministr školství a lidové osvěty.

P: Ty dva ale nemůžeš srovnávat. První je statečný člověk, druhý zrádce!

D: Chápu tě, ale důležitější je, že jsi mimoděk odpověděl na naši otázku. Eliáše ceníme pro jeho statečnost, Moravce odsuzujeme, protože takový nebyl. Oba jsou tedy nositeli nějakého habitu, díky němuž první jedná obdivuhodně dobře, druhý odporně.

P: Doplním tě. Habity, díky nimž jednáme mravně dobře, nazýváme ctnosti; ty, jejichž vinou nemravně, neřesti. S tím je však spojena určitá obtíž. Výše jsme uvedli, že habitus získáváme opakováním a učením se. Na válečné škole by proto měl existovat předmět, v němž by se studovala statečnost.

D: To je absurdní, ale přesto se z toho lze poučit. Co bys v tomto předmětu zušlechťoval?

P: Nevím, co máš na mysli.

Statečnost není pouhé překonávání překážek, byť přitom projevíme sebevětší kuráž. Důležitý je také cíl, a ten musí být prostě dobrý.

Katedrála sv. Víta v Praze
Autor: Ondřej Šindlár

D: Dejme tomu v taktice se zušlechťují rozumové schopnosti. Máš snad dojem, že rozum by se měl zušlechťovat i při „výuce“ statečnosti?

P: To ne. Vždyť statečnost se projevuje i u lidí rozumově nenadaných! Domnívám se spíše, že statečnost souvisí s vášní bojovat. Ta šlehá jako plamen z našeho srdce.

D: Nádherná metafora, ale zkus ji objasnit. Vždyť vášnivě si můžeme vyměňovat i známky! Jaká vašeň tedy souvisí s tendencí jít do soubojů?

P: Neumím ji přesně definovat, a tak začnu u příkladu. Někdo mi ve škole sebere kruzítko a mně hrozí, že nedodělám domácí úkol. Dodám si proto kuráže a na spolužáka s odvahou zaútočím. Ten ovšem může být silnější než já, a proto také mohu dostat strach a útočím bez patřičné razance nebo vůbec.

D: Vidíš, vcelku se ti podařilo vyjmenovat různé pocity či emoce, které nás opanují v případě, že o něco bojujeme. Jsou vždy projevem naší vznětlivosti, což je smyslová schopnost, díky níž překonáváme protivenství či překážky a vítězíme nad nimi.

P: K čemu nám ale jsou ty psychologické úvahy? Mluvíme přece o statečnosti!
D: Jako trenér kulturistiky potřebuje vědět mnohé o lidském těle, tak i my potřebujeme vědět mnohé o lidské duši. Vždyť i nám jde o kultivaci, ne však těla, ale právě duše.

P: Začínám rozumět! Když budeme kultivovat onu vznětlivost, tj. naše reakce na ohrožení či překážky, stáváme se statečnými. Dnes existují školy skoro na vše, ale bohužel škola statečnosti, do níž bychom přihlásili Moravce, dosud chybí.

D: Chybí a chybět bude vždy. Školou je totiž život sám.

P: Jak to myslíš?

D: Inu, člověk žije v neustálém ohrožení a musí neustále překonávat nějaká protivenství. Představ si situaci, v níž máš před sebou relativně malou překážku, a přesto pociťuješ strach. Co uděláš?

P: Nějak si dodám odvahy! Kuráž by mohla dodat sklenka něčeho ostřejšího?

D: Sklenka sice povzbudí, bohužel však nezkultivuje. Když si však dodáš odvahy přirozeně, pak to má vliv nejenom na to, že onu překážku aktuálně překonáš, ale v budoucnosti budeš podobné překážky překonávat snadněji. Člověk sám tedy musí svoje vznětlivé reakce jednou povzbuzovat, podruhé tlumit. Naší školou je tak právě život!

P: Chápu. Kultivace vznětlivosti vede ke statečnosti.

D: Ne tak rychle! Odvážně si přece počínal i Moravec. I jeho vznětlivost tedy byla kultivována a on snadno překonával překážky. Kuráž tomuto člověku odepřít nemůžeš. I když s Němci později kolaboroval, tak se jich v r. 1938 nebál a chtěl s nimi bojovat. K výchově ke statečnosti bychom tedy měli ještě něco dodat!

P: Co máš na mysli?

D: Dosud jsme hovořili o překonávání protivenství, stranou jsme však nechali otázku, k čemu tím směřujeme. Eliáš bojoval za naši svobodu, Moravec za vítězství Hitlera. Oba si počínali odvážně, nicméně medaili za statečnost dáme pouze Eliášovi.

P: Zkus si ale představit, že by válku vyhrál Hitler. To by medaili za statečnost dostal Moravec. Dějiny píší vítězové.

D: Takže statečný je podle tebe ten, kdo v bojích nakonec zvítězí a mravnost spočívá v hromadění moci? To mi připomíná Nietzscheho, podle nějž je dobré to, co stupňuje *samotnou moc v člověku*. Dobré je tedy mít moc, zlo je být slabý. Zvlášť neřestní jsou pak samozřejmě křesťané, kteří morálku staví na soucitu se slabými, čímž vlastně podporují zlo.

P: Takže podle této logiky Hitler není špatný kvůli tomu, co dělal, ale kvůli tomu, že zeslábnul a prohrál válku?

D: Nietzsche rozhodně není jasně a konzistentně uvažující myslitel. Přesto však některé jeho myšlenky takovýto závěr potvrzují.

P: Ať tak či onak, já jsem si přesto z našich úvah něco odnesl. Statečnost není pouhé překonávání překážek, byť přitom projevíme sebevětší kuráž. Důležitý je také cíl, a ten musí být prostě dobrý.

D: Ovšem otázku, co je ono dobré, jsi ve svém rozhorlení neodpověděl.

Krypta kostela sv. Štěpána v Kouřimi
Autor: Ondřej Šindlář

Nedokázal to však zcela ani Aristotelés, a raději hovořil pouze o ctnostech. My ale máme určitou výhodu. Jsme sice pouhými trpaslíky, ale přesto se můžeme poučit od obrů, na jejichž ramenou stojíme.

P.: Krásně řečeno, ale netuším, co máš na mysli. Kdo je tím obrem, na jehož ramenou stojíš?

D.: Těch je, přáteli, celá řada, jednoho z nich bych však rád vyzdvihnul. Hovořili jsme o statečných lidech a na jednoho zdejšího hrdinu zapomněli. Podívej se z okna, co vidíš?

P.: Spoustu věcí, ale ty asi míníš sochu kardinála Berana. Ten ale, přáteli, klečí, což naznačuje, že je zbožný, nikoli statečný. Takže někdy příště!

D.: Zbožný jistě byl, ovšem ani statečnost mu nechyběla. Kdykoli se mu do cesty postavila nějaká překážka, vždy ji s velkou odvahou překonával. Za to byl vězněn nejenom nacisty, ale i komunisty.

P.: Tuším, kam směřuješ! To, že Beran překonával protivenství za protektorátu i za komunistů, naznačuje, že jeho cíl byl Bůh. Ten byl pro něj posledním dobrem a základem mravnosti. Jestliže On stojí nad dějinami, pak jsou Eliáš i Beran stateční, ať už moc uchvátí kdokoli.

D.: Máš pravdu, neumístíme-li do samého středu etických úvah cosi pevného a stálého, nezískáme ani pevné pojetí statečnosti. Stane se z ní pouhá zdatnost, díky níž překonáváme překážky. Takováto amorální zdatnost však bývá neřestí, již nazýváme *opovázlivost*.

P.: Ano, ale mám ještě určitou nejasnost. Zatím jsme proti sobě postavili opovázlivce a statečné, ale proti statečným stojí i zbabělci. Jak se stanu opovázlivým, tuším, ale jak se stávám zbabělým, jasné není. Zbabělcem je mi jeden z oponentů kardinála Berana, předseda ČSL pater Josef Plojhar. Zkus tedy říci, jak se stal zbabělým.

D.: To věru přesně netuším. Ale snad bylo jeho hlavní chybou, že protivenství nepřekonával, ale ve strachu se jim přizpůsoboval. Asi se svým strachem nebojoval a stával se zbabělejším a zbabělejším. Tyto historické spekulace však nejsou pro nás klíčové. Ukazují nám však důležitou součást Aristotelovy nauky, podle níž ctnost stojí mezi dvěma neřestmi. Statečnost je střed mezi opovázlivostí a zbabělostí. Beran tedy „stojí“ mezi Moravcem a Plojharem.

P.: Jak ale, prosím tě, ten střed v praxi určím?

D.: Chtěl bys asi nějakou tabulku či vzoreček, nic takového ovšem neexistuje. Máš ale rozum a svědomí, které tě v každé možné situaci doprovázejí. Kromě toho máš také vzory jednání, které můžeš tím či oním způsobem následovat. Naše úvahy jsme začali u statečných vojáků, jejichž osudy nám připomínají jména dejvických ulic. Jako katolíci se však nemáme za co stydět. Vždyť kardinál Beran je člověk, který jistě zaslouží velkou úctu a svým neohroženým jednáním nám může sloužit jako vynikající vzor.

Kaple sv. Jana Evangelisty v Bratislavě
Autor: Ondřej Šindlář

Parrésia

Rozmlouvají Mireia Ryšková a Josef Hřebík

doc. PhDr. Mireia Ryšková, Dr. theol.
Katedra biblických věd a starých jazyků

Když člověk sleduje různé dokumenty z minulosti, z války, z dob totality, tak někdy musí žasnout nad odvahou a láskou k pravdě a vlasti, jakou mnozí lidé prokazovali. Dnes jako by nás téměř nic nenutilo prokazovat statečnost a věrnost vlastnímu přesvědčení (o lásce k vlasti ani nemluvě). Samozřejmě i dnes se najdou lidé, kteří riskují svůj život pro záchranu druhých, ale obecně není smysl pro statečnost a věrnost pravdě zrovna podporován. Pro nás křesťany není bez užiteku se zastavit nad tímto tématem z biblické perspektivy, kde takovou odvalu – především k hájení pravdy – vyjadřuje řecké slovo parrésia, které se vyskytuje v Novém zákoně relativně často, byť v odstínejších významech.

M.: Onen řecký termín, který se objevuje už v klasické řečtině, je především výrazem pro občanské právo veřejně hájit pravdu ve shromáždění, mluvit veřejně, hájit důsledně a neohroženě a pravdu. Jde tedy především o odvalu k pravdě a jejímu veřejnému hájení či proklamování. Odtud pak vychází i užití tohoto slova v židovském a posléze křesťanském prostředí.

J.: V LXX vlastně není slovo *parrésia* až tak časté a nalézá se především v mudroslovných knihách. Ve skutečnosti nemá příliš specifický význam, lze je v řeckém textu (včetně 3 a 4 Mak) najít desetkrát ve jmenném tvaru a čtyřikrát jako sloveso. V řecky psaných knihách Starého zákona souvisí s otevřeností, veřejností, ale s odvážným řečnickým projevem jen zanedbatelně. Mluvení na veřejnosti a hájení pravdy ve stylu řecké polis se v židovském kontextu příliš neprosadilo, což bylo nepochybně dáno jiným zaměřením, společenským uspořádáním a v diaspoře i jinou situací Židů v rámci obce, kde nebyli plnoprávními občany.

M.: V novozákonním kontextu nejde o právo k mluvení, nýbrž především o veřejnost působení. V evangeliích se tento termín nalézá jednou u Marka a devětkrát u Jana a je spojován zejména s Ježíšovým veřejným či otevřeným vystupováním. Je jím nepochybně v návaznosti na řeckou tradici zdůrazňován moment Ježíšovy otevřené řeči: u Marka ve vztahu k ohlášení utrpení, jímž Ježíš jako Mesiáš musí projít, u Jana pak jde o to, že Ježíš (na rozdíl od lidí, kteří se bojí o něm mluvit veřejně) tím, že vystupuje veřejně, se vystavuje nejen kritice a pronásledování, ale jeho zvěstování pravdy se děje pro všechny, nezakryt: on nemá potřebu zvěstovat pravdu tajně, jen vyvoleným. Ježíšovo učení, hlásání Božího království, Božího příklonu k lidem, je věcí veřejnou, je určeno všem.

J.: Ačkoli Starý zákon termín *parrésia* ve smyslu veřejného vystupování a odvahy hájit pravdu nepoužívá, přesto nelze pochybovat o tom, že by lidem starozákonní doby odvaha k hájení pravdy chyběla. To bylo přece jedním z hlavních úkolů proroků. Právě oni hájili věc Hospodinovu i s nasazením vlastního života. U nich ovšem nejde o právo mluvit, nýbrž o povolání k prorockému poslání – a slova jsou slovy Hospodinovými, nikoli výsledkem řečnického umění proroka. Ale postav ochotných riskovat svůj život kvůli pravdě a věci Hospodinově najdeme ve Starém zákoně i dalších knihách mnohem víc. Odvaha tam má také charakter nezapření víry, vlastní identity.

M.: V Novém zákoně nabývá termín *parrésia* ještě i dalšího důležitého významu. Mimo zmíněná místa v evangeliích je nejčastěji zastoupen ve Skutcích apoštolů a pak v pavlovské a janovské tradici. Ve Skutcích (a částečně i v pavlovské tradici) je téměř výhradně spojen s mluvením, neohroženým a veřejným hlásáním evangelia. *Parrésia* pak vyjadřovala dva momenty, a to neohroženost a veřejnost projevu či lidského konání. List Židům a 1. list Janův

doc. ThLic. Josef Hřebík, Th.D., S.S.L.
Katedra biblických věd a starých jazyků

Kostel Nanebevzetí P. Marie
a sv. Jana Křtitele v Sedlci
Autor: Ondřej Šindlár

Je i na nás, abychom
výzvu k parrésii vzali
vážně jak ve vztahu
ke světu, tak k vlastní
církvi.

vnášejí do obsahu tohoto termínu novou notu, která je v českých překladech vyjadřována jako smělá či radostná důvěra v Boha a Krista. Na tento rys odvahy k veřejnému hlásání a vystupování by se nemělo zapomínat. Odvahu k pravdě a jejímu hlásání je třeba stavět na této důvěře, jež může zároveň fungovat jako určitá korekce.

J.: V dnešní době slovo mnoho neznamena, mluví se hodně, slova ztrácejí svoji hodnotu, protože za nimi mluví nestojí svým životem. Dokonce se dnes mluví o tzv. post-faktické době, což znamená, že fakta jako důkazy pravdivosti nějakého tvrzení už nemají svou váhu. Tady už nejde o žádnou odvahu ani úctu k pravdě. Je zajímavé, že Skutky tímto slovem prakticky končí. Pavel „hlásal Boží království a učil o Pánu Ježíši Kristu se vši otevřeností (μετά πάσης παρηγορίας) a bez překážek“. Tento závěrečný výrok Skutků v sobě obsahuje dvě důležitá sdělení, totiž že Pavel byl schopen hlásat evangelium přes všechna možná osobní omezení, protože mu na tom tak záleželo (pravda přece nemůže zůstat někde schovaná a sdělovaná jen tajně, jen těm, u nichž máme jistotu, že s námi souhlasí), že byl ochoten dát svůj život všanc. A tím druhým sdělením je, že evangelium – základní pravda života – je-li hlášáno, si najde svou cestu i přes nepříznivé podmínky, protože za pravdou vždy stojí Bůh sám, ten, který je Pravda, a ten ji nakonec prosadí. Vlastně jsou dvě strany jedné mince: na jedné je lidská angažovanost a na druhé Boží moc.

M.: Napadá mě k tomu ještě jedna věc, na niž upozorňuje autor 1. listu Petrova 3,15n. „Budte stále připraveni k obhajobě před každým, kdo by od vás žádal, abyste vydali počet z naděje, kterou máte, avšak s tichostí a s bázní, majíce dobré svědomí.“ Člověk nemůže prosazovat pravdu, o níž je třeba i skálopevně přesvědčen, tak říkajíc hlava nehlava. A tím nemám na mysli žádné zvláštní strategie úspěšného působení na veřejnost, nýbrž obyčejnou úctu k těm, k nimž mluvím, s nimiž jednám, i když se mnou nesouhlasí. Dnešní doba je na jedné straně plná relativismu všeho druhu, představ, že je mnoho pravd, že každý má svou pravdu, nároků na sebeuplatnění, nosí se asertivita, ale na druhé straně plná zákeřných útoků, zneužívání slova k osočování, pomlouvání, slovní hrubosti, aby mluvíci znemožnil své oponenty a z daného klání vyšel vítězně. Pravda se v tom zcela ztrácí. Tomu je potřeba se vyhnout a právě do takové situace s odvahou hlásat poselství o Bohu, který se dává k dispozici bez podmínek, neboť o něm můžeme svědčit s radostnou a smělou důvěrou.

J.: I církve musí mít odvahu, tak jak k ní vede papež František, mluvit jasně a otevřeně, i když je to leckdy velmi obtížné. Papež tím myslí především odvahu následovat Krista, tedy onu radikalitu nasazení pro pravdu a dobro, pro solidaritu s těmi, kteří stojí na okraji, pro boj proti zlu v jakékoli podobě. Zároveň jde i o odvahu „mluvit vhod i nevhod“, jak se píše v 2. listu Timotejovi (4,2), říkat jasně věci uprostřed tohoto světa, který ztrácí jasnou orientaci.

M.: I v církvi bychom si měli zvyknout na otevřenou a odvážnou řeč, jejímž cílem není obrana vlastní uraženosti, nýbrž hledání pravdy pro dobro všech. Měli bychom mít odvahu k potřebným změnám, zejména ke změně smýšlení. Tu odvahu musí najít napřed každý sám u sebe, tedy napřed odvahu k realistickému vidění sebe sama a ke změně, pak teprve odvahu k nápravě věcí obecných. První věc, kterou je třeba si uvědomit, je, že my nejsme tvůrci církve ani pány světa, tím je pouze trojjediný Bůh, který se církve ani světa „nevzdá“, protože ho vykoupil vlastní krví. Proto se nemusíme bát, podléhat depresím a černým scénářům z hrůz tohoto světa. Neboť navíc horizont tohoto časoprostoru není ten jediný, který máme k dispozici.

J.: Ano, je potřeba lidem dodávat odvahy, i to patří k onomu odvážnému a veřejnému mluvení. Jít v tomto směru proti proudu.

M.: Jestliže se v Písmu tolikrát hovoří o Ježíšově otevřeném mluvení, o jeho otevřeném a veřejném svědectví o Bohu, jestliže i jeho první následovníci toto svědectví vydávali v situacích mnohem složitějších a nebezpečnějších, než jsou ty naše současné, pak je i na nás, abychom tuhle výzvu k parrésii vzali vážně, vzali ji opravdu za svou, a to jak ve vztahu ke světu, tak k vlastní církvi. Každá krize otevírá novou šanci; současná krize otevírá šanci očistění, nového začátku, opětne orientace na podstatu Ježíšova odkazu.

Podoby svaté statečnosti v životech světců

PETR KUBÍN

prof. PhDr. Petr Kubín, Ph.D., Th.D.
Katedra církevních dějin a literární
historie

Svatá statečnost byla
jednou z předních
ctností křesťanských
světců. Příběhy
o jejich statečnosti
měly povzbudit
k podobnému
chování.

Statečnost byla charakteristickou ctností zejména starokřesťanských mučedníků. Jejich krev byla chápána jako semeno, z něhož vyrostou další generace křesťanů. Příběhy o statečnosti křesťanů v podobě různých mučednických akt (*acta martyrum*), apoštolských románů a především tzv. pašijí (*passiones*) kolovaly hojně mezi souvěrci v době, kdy je římské impérium pronásledovalo. Mučedníci raději vydrželi i ta nejkrutější mučení, než aby zapřeli svou víru v Krista.

Jeden z prvních slavných mučedníků, antiochijský biskup Ignác († před 117), byl kvůli své víře někdy na konci vlády císaře Trajána eskortován ze syrské Antiochie do Říma, aby tam byl v Circu maximo předhozen *ad bestias*. Cestou napsal několik listů různým církevním obcím, mimo jiné i do Říma. Tamější křesťany výslovně zapřisahal, aby mu nebránili v mučednické smrti: „Nechte mne stát se potravou šelem, skrze něž mám dojít Boha.“ A nezůstal u toho, nýbrž se na tuto strašnou smrt připravoval s radostí: „Těším se na šelmy pro mne přichystané a přál bych si, aby vůči mně neváhaly. Sám jim domluví, aby mne rychle sežraly a neotálely jako s některými, kterých se ani nedotkly. A kdyby se jim nechtělo, přinutím je.“ Tato slova zní tak teatrálně, že podle některých badatelů byl Ignác ve skutečnosti jen literární postavou. Jemu připisované listy prý vznikly až po roce 160, tedy dávno poté, co měl skončit jako potrava divokých zvířat. At tak či onak, statečnost je v jeho příběhu povýšena nad ostatní ctnosti, protože Ignác chápal své mučednictví jako obět, která se přináší Bohu na oltáři. Odtud pramenila jeho touha po spektakulární smrti, která ho měla dovést ke Kristu. Mučednictvím získal věčný život, protože nejvyšší obětí napodobil Krista. Podal mu tak dokonalé svědectví (*ἡ μαρτυρία*) o své víře. Proto řecké slovo *svědek* (*ὁ μάρτυρας*) přešlo někdy v té době do latiny ve významu *mučedník* (*martyr*).

Jiný proslulý mučedník oné doby, staříčský biskup Polykarp († ca 160) z maloasijské Smyrny, se zase údajně před prokonzulským soudem radostně přiznal, že je křesťan, ačkoli mu za to hrozilo upálení zaživa. Když ho pak opravdu přivázali k hranici dříví, modlil se k Bohu Otcí, aby ho přijal jako bohatou a milou obět. Nakonec ale i jemu bylo dopřáno prolít mučednickou krev, protože oheň se prý jeho tělu vyhýbal. Probdli mu tedy nožem srdce, z něhož údajně vytrysklo tolik krve, že celou hranici uhasilo. Tuto příkrášlenou zprávu o Polykarpově umučení sepsal v podobě okružního listu někdy koncem 2. století jistý Pionius. Pro něho bylo Polykarpovo mučednictví současně vítězstvím nad odvěkým nepřitelem ďáblem, kterého *fortis athleta Christi* podobně jako gladiátor v aréně v okamžiku smrti paradoxně porazil.

Dojímavá jsou vyprávění o statečnosti křesťanských žen. Nejstarší známý text tohoto typu líčí popravu dvou mladých křesťanek ze severní Afriky, urozené Perpetuy a otrokyně Felicity, které byly 7. března 203 spolu s dalšími křesťany předhozeny v kartaginské aréně šelmám. Jejich věznění bylo o to krutější, že Perpetua měla doma kojence a že Felicita ve vězení před popravou předčasně porodila. Část textu je psána v ich-formě jako jakýsi „vězeňský deník“ Perpetuy, který umožňuje nahlédnout do nitra těžce zkoušené ženy. V žaláři prožívá nejen zlá tělesná trápení, ale především duševní muka kvůli opuštěnému dítěti. Dochovaný text, sepsaný záhy po popisovaných událostech na základě Perpetuiniých osobních zápisků, byl výslovně určen pro veřejné předčítání, aby tak, jak píše jeho anonymní autor: „byla Bohu vzdávána úcta a člověku dodávána síla“.

Kostel sv. Jacka v Pogorzelskach
Autor: Ondřej Šindlář

U žen byla statečnost navíc často spojena s ctností čistoty. Vyprávění o nich se inspirovala helénským milostným románem, v němž dvojice milenců prožívá nucené odloučení, prochází různými nástrahami a obtížemi, aby se nakonec znovu šťastně shledala. V křesťanských textech nejde ale o lásku tělesnou, nýbrž výhradně duchovní. Pašije o sv. Anežce Římské z konce 4. století vypráví příběh krásné třináctileté dívky, do které se zamiluje syn římského prefekta. Anežka ho však odmítá i s nabízenými dary s vysvětlením, že už má jiného milého, kterým je Kristus. Pohanský prefekt ji proto za trest vystaví nahou k potupě v nevěstinci, dívka si však zázrakem zachrání panenství, takže má být upálena jako čarodějnice. Ani oheň se jí ale nedotkne, a tak jí nakonec useknou hlavu. Příběh osudové lásky tak končí – stejně jako v řeckém románu – po mnoha útrapách šťastným shledáním panny se snoubencem, zde mučednice s Ježíšem, ovšem nikoli na zemi, ale až na věčnosti.

Když pak roku 313 skončilo po staletích pronásledování církve, byla popularita starých mučedníků mezi křesťany takřka bezmezná. Umučení sv. Vavřince, text z konce 4. století, vylíčil tohoto římského jáhna popraveného za Valeriánova pronásledování dne 10. srpna 258 jako nedostižného hrdinu, který i během tvrdých výslechů dokázal obrátit několik osob z císařova okolí na křesťanskou víru. Byl proto podroben krutému mučení, během něhož ho sám císař poručil usmazit na rozpáleném roštu. Ani to však srdnatého jáhna nepřinutilo, aby se podrobil a obětoval pohanským bohům, naopak se stačil rozzuřenému císaři ještě před smrtí vysmát: „Pohleď, ubožáku, na jedné straně jsem už dost pro tebe opečen, obrať mne a sežer!“

Podobně v pašijích sv. Šebestiána, sepsaných někdy na přelomu 5. a 6. století, představuje i tento římský setník kvintesenci statečnosti. Poté, co se přiznal, že je křesťanem, si z něho vojáci udělali živý terč a „zasypali ho takovým množstvím šípů, že mu z těla trčely jako ježčí bodliny“. Šípů však setníka nezabily, stále se hlásil ke Kristu, a proto byl nakonec na přímý rozkaz císaře Diokleciána ubit holemi na palatinském hippodromu a jeho mrtvola hozena do kanalizace.

I v Čechách jsme měli statečné mučedníky. První česká světice Ludmila se stala obětí nenávisti své snachy Drahomíry. Ta v září 921 poslala vrahy na hradiště Tetín, aby tam žijící Ludmilu zahubili. Podle nejstarší ludmilské legendy *Fuit*, sepsané asi v sedmdesátých letech 10. století, vyvrátili vrazi hlavní bránu Tetína a pak rozbili i dveře kněžnina obydlí. Ludmila se však zuřivým útočníkům srdnatě a klidně postavila. Dokonce je prý požádala, aby jí usekli hlavu, protože toužila prolít krev pro Krista. Oni jí však nevyhověli a zardousili ji provazem.

Ani sv. Václav se nebál svých vrahů a zemřel statečně. Už nejstarší václavské legendy z 10. století shodně zdůrazňují, že kníže po prvním útoku srazil svého mečem ozbrojeného bratra Boleslava pouhou rukou k zemi. Teprve pak běžel do kostela, kde se chtěl ukryt, jeho dveře však zavřel místní kněz spolčený s Boleslavem. Když Václava tlupa útočníků u chrámových dveří dobila, „odebrala se jeho svatá duše, ozdobena vavřínem krve, vítězně k Pánu“, jak píše neznámý autor tzv. Kristiánovy legendy.

Také biskup Vojtěch měl, podle svých nejstarších životopisců z počátku 11. století, odvahu jít na jistou smrt mezi pohanské Prusy. Ještě předtím v Praze ale také prokázal mimořádnou statečnost. Vojtěch nebyl, jak známo, u českých velmožů zrovna v oblibě, neboť vystupoval proti jejich pohanským mravům. Jednou také vystoupil na obranu života cizoložné ženy jednoho z nich. Mladá žena navíc zhřešila s Vojtěchovým klerikem. Když rodiče pohaněného manžela žádali její smrt, skryl ji na Pražském hradě ve zdech pevného kláštera sv. Jiří. Tam platilo právo církevního azylu. Vojtěch pak vzal nečekaně celou vinu na sebe a s tímto vysvětlením předstoupil na Hradě před rozzuřené velmože. Kuráž mu nescházela, mohli ho zabít, ale nakonec vše dopadlo jinak. Podplacený strážce úkryt ženy vyhradil, velmožští pacholci ji pak odtrhli od oltáře, vyvlekli za vlasy z klášterního kostela ven a tam jí přímo před očima bezmocného biskupa usekli hlavu.

Stateční ale nebyli jen mučedníci, nýbrž i tzv. vyznavači. Například sv. František šel v roce 1219 na pátou křížovou výpravu beze zbraně. U egyptské Damietty „se odebral bez bázně, ozbrojen jen štítem víry, do tábora egyptského sultána“, jak napsal dobový kronikář Jakub z Vitry. František byl muslimy okamžitě zajat a zasypán urážkami, nicméně ho podle jeho přání předvedli před zvědavého sultána Al-Kámila. Ten ho naopak přijal vlídně, dokonce prý pozorně naslouchal jeho kázání o Kristu. František sice sultána o přednosti křesťanství nepřesvědčil, ale přesto dokázal svou odvahou více než celá křesťanská armáda. Zatímco pátá kruciáta skončila stejně jako většina ostatních výprav fiaskem, položil František základ k dalšímu působení františkánů mezi muslimy ve Svaté zemi. Po dlouhá staletí měli jako jediní od sultánů dovoleno tam působit.

Uvedené příklady jsou jen ukázkou z četných podobných příběhů v dějinách křesťanství. Jako pars pro toto ukazují, že svatá statečnost byla jednou z předních ctností celé řady křesťanských světců. Příběhy o jejich statečnosti měly povzbudit k podobnému chování. Některé sice mají podobu spíše zábavné literatury, jiné ale lze považovat za reálné události hodné obdivu a následování.

Baptisterium ortodoxních v Ravenně
Autor: Ondřej Šindlář

Vězeňská poezie Jana Zahradníčka

doc. PhDr. Josef Bartoň, Th.D.
Katedra biblických věd a starých jazyků

Rozmlouvají Josef Bartoň a Klára Krásenská

Jan Zahradníček (1905–1960), kterého F. X. Šalda nazval knížetem české poezie, dostal do věnu krátký a nelehký život: jeho šestinu strávil v komunistických věznicích (1951–1960), navíc zemřely jeho dvě dcerky na otravu houbami (1956). Vy jste, Kláro, loni obhájila bakalářskou práci na téma spirituality ve vězeňské poezii Ivana Martina Jirouse a Jana Zahradníčka, za kterou si dokonce půjdete převzít univerzitní Cenu Josefa Dobrovského. Zahradníček tedy patří k Vaším nejvíce „pročteným“ básníkům. Jak by se dala vyjádřit trest toho, co básníkovi pomohlo důstojně přežít devět let ztráty svobody, odtržení od rodiny a blízkých a tragédii smrti dětí?

„Jaký div, jaký div / že srdce vězňů za sedmerým zdíkem, za sedmerou mříží / jsou svobodná a povívají co korouhve vánkem,“ píše Zahradníček v básni Spálený kostel ze sbírky Čtyři léta. Úžas pokračuje: uvěznění „biskupi, knězi a jáhni“ nejsou oděni hanbou, jejich šat se třpytí světlem slávy. „Nenávistí ji neudusí, peklem ji neudupou. / Je vždycky... Je všude...“ Tento obraz se otevírá závěrem skladby opisující ruiny opuštěného chrámu, vraku, který zůstal vydán přírodním živlům. V Zahradníčkovi nasloucháme živé víře ve vše přesahující svobodu jako milost a zázrak, kterému básník přihlíží: ne, nezdá se mi, že by kdekoli tam, kde tento úžas sbírkami proniká, přicházel jinak než v podobě jakési nedotknutelné skutečnosti. Básník o ni nijak neusiluje, nepovažuje ji za svou zásluhu: je jen pozorným žasnoucím. Svědkem; tím, kdo skutečně vidí. Věřím, že je ona „radost / i tady dole, kde žal světa dno má (Co zpíval kos zatčenému, DS), že je plnost, z níž brát budeš navždy“ (Chlapečkově ráno, DS), ani jednoho se nelze násilím zmocnit a zlomit, a tak nezlomený zůstává i Zahradníček sám.

Můžete říct dvě tři věty přímo k Zahradníčkově víře?

Už Šalda v reakci na Zahradníčkovu lyriku 30. let píše, že (v porovnání s Březinou) Zahradníček o Boha téměř nebojuje. „Nehledá ho, má ho jako jistotu, jistotu tak bezesporou, že mu prolíná a prostupuje všechno a účastní se přímo na stavbě jeho světa (...), že protéká jeho tělem a zabarvuje ovzduší jeho krajin.“ Zdá se, že tento postoj dostupuje svého vrcholu právě v závěru jeho tvorby i života.

Jan Zahradníček byl fyzicky dost křehký, nemocný. Zároveň to byl kultivovaný člověk subtilního myšlení a prožívání. Nebylo zvlášť pro něj vytržení ze světa a surové a neosobní prostředí žalářů čímsi na hranici únosnosti?

K tomu má několik přínosných poznámek neurolog a psychiatr V. E. Frankl. Na základě zkušenosti z koncentračního tábora popisuje mechanismy vězeňské psychiky, které se v lágru rozvíjejí. Jedním z vnějších útoků na vězňovu duchovní svobodu je právě snaha zbavit jej individuality, která může vyústit až do úplné ztráty smyslu celé jeho existence. Frankl je přesvědčen, že „člověk může být vnitřně silnější než vnější nepřízeň osudu, a to nejen v koncentračním táboře. Člověk je všude konfrontován se svým osudem, všude je stavěn před rozhodnutí udělat z pouhého stavu svého utrpení aktivní vnitřní výkon.“ Zároveň poukazuje na tendenci vězňů s křehčí tělesnou konstitucí – ti často „přečkali lágr lépe než lidé robustnějšího založení“. Tento úkaz vysvětluje tím, že k slabšímu tělu se často vázala i citlivější duše s bohatým duchovním životem, která takovým lidem dávala „prožívat nelehkou situaci v lágru sice

Klára Krásenská
studentka Dějin evropské kultury

Kaple Božího těla v Kutné Hoře

Autor: Ondřej Šindlář

V Zahradníčkovi nasloucháme živé víře ve vše přesahující svobodu jako milost a zázrak, kterému básník přihlíží.

bolestně, přece jen však s méně destruktivním dopadem na svého ducha než ostatní. Neboť právě jim se v tomto strašném prostředí otvírají dveře k návratu do království duchovní svobody a k bohatství jejich duše.“ Myslím si, že toto se v osobě Zahradníčka projevilo v plné míře. V monotónním prostředí ošklivosti, nekuli dní na samotce, kterou nesl velice těžce, se nutně musí lidská vnímavost zostřit.

Zajímavé – zkuste to konkretizovat, jak zostřit?

Buď nějakým způsobem patologicky; právě v samovazbě Zahradníčkovi ožívaly šmouhy a špína na stěnách, dostavovaly se halucinace. V hlavě hučí a na duši doráží vjemy, zvuky, bytosti, které se po člověku divoce sápu, a nelze uniknout: „Spíš, probudit nemůžeš se tím hrozným snem trápen“ (Slunce v cele, DS). Druhým důsledkem této nové vnímavosti pak často bývá právě zcela nový prožitek krásy, zejména tedy krásy přírodní. Opět to dosvědčuje i Frankl: „Tato tendence k citovému prohloubení vede u mnoha vězňů někdy k mimořádně intenzivnímu prožívání umění nebo přírody. Taková zážitková intenzita nechá zapomenout na celý okolní svět s jeho hrůzou.“

Můžu Vás poprosit o pár příkladů takového nového, citlivějšího vnímání?

Zejména v kontextu první sbírky objevuje čtenář pozoruhodnou roli zdánlivě drobných a všedních objektů. Tam, kde zrakové vjemy nenabízejí nic nového, se stává světlo samo a jeho pohyb podstatnou součástí Zahradníčkova světa. Podobně je tomu se zvuky, jaké do jeho cely doléhají z ulice, vzdálený zvuk zvonů nebo křik racků. Jak je Zahradníček přesouván do dalších věznic, sem tam přibude i nová zkušenost – osamělá růže na žalářním dvoře, zpěv kosa, drozda, sýkorky; jeho přírodovědné nadšení mu jistě umožnilo ptáky snadno rozeznat. A Zdeněk Kalista vzpomíná na scénu, kdy byl spolu se Zahradníčkem převážen z jedné věznice do druhé. Kdesi za Havlíčkovým Brodem však došlo k poruše autobusu, v němž oba cestovali, a než se jej podařilo znovu zprovoznit, museli všichni vystoupit. Kalista popisuje silniční břeh, kde bylo „plno rozrazilů, sedmikrásek, zběhových, chrp a jiného kvítí našich mezí. Působilo to jistým okouzlením, když jsme mohli – po tak dlouhém čase – rukama hladit toto prosté kvítí a dokonce si utrhnout pár květů a schovat si je do kapsy. Podíval jsem se na Zahradníčka a v jeho očích, které byly po selhání očekávané amnestie naplněny jakousi hlubší melancholií, svítilo něco jako pocit radosti. Hladil květinu na silničním břehu jednu po druhé, usmíval se, nemluvil.“

Vzpomínám, že v bakalářce jste několikrát zmiňovala nápadnou pozornost, kterou básník věnoval svým letným „setkáním“ s ptáky.

Ano, zpěv drobného ptáčka je zajímavým motivem, k němuž se Zahradníček vícekrát vrací. Nejprve je to právě kos, kdo nás ujišťuje o nepřestávající radosti, pak znovu – kos chválí: „On vidí, my nevidíme, komu dík činí“ (Koncert, DS) a zároveň kos přimlouvá: „Za žalář ten hluchoněmý / nesmírně přimlouvá se. Spouští křik v ucho Boží / Ten nárek, ó Kriste, zpěv slzami orosený“ (tamtéž). Jinde čteme jímavé: „Večer. A patrně krásný. Ještě včera / drobounké prozpěvování sýkorek / jako hudba Debussyho / poprchávalo na všechny hladiny ticha“ (Návštěva, DS). V básni Velikonoční figuruje ptáček-drozd. Tentokrát střídá kosa v úloze zvěstovatele: „Hrob dokořán a v tichu modřínovém drozd prozpěvuje / tu jedinou zvěst hodnou toho, / aby se šířila / od hvězdy k hvězdě“ (DS).

Viděli jsme, jak mnoho pro Zahradníčka znamenaly dotyky přírody. Mohla byste vyjmenovat ještě nějaké další oblasti, které pro něj byly během věznění důležité?

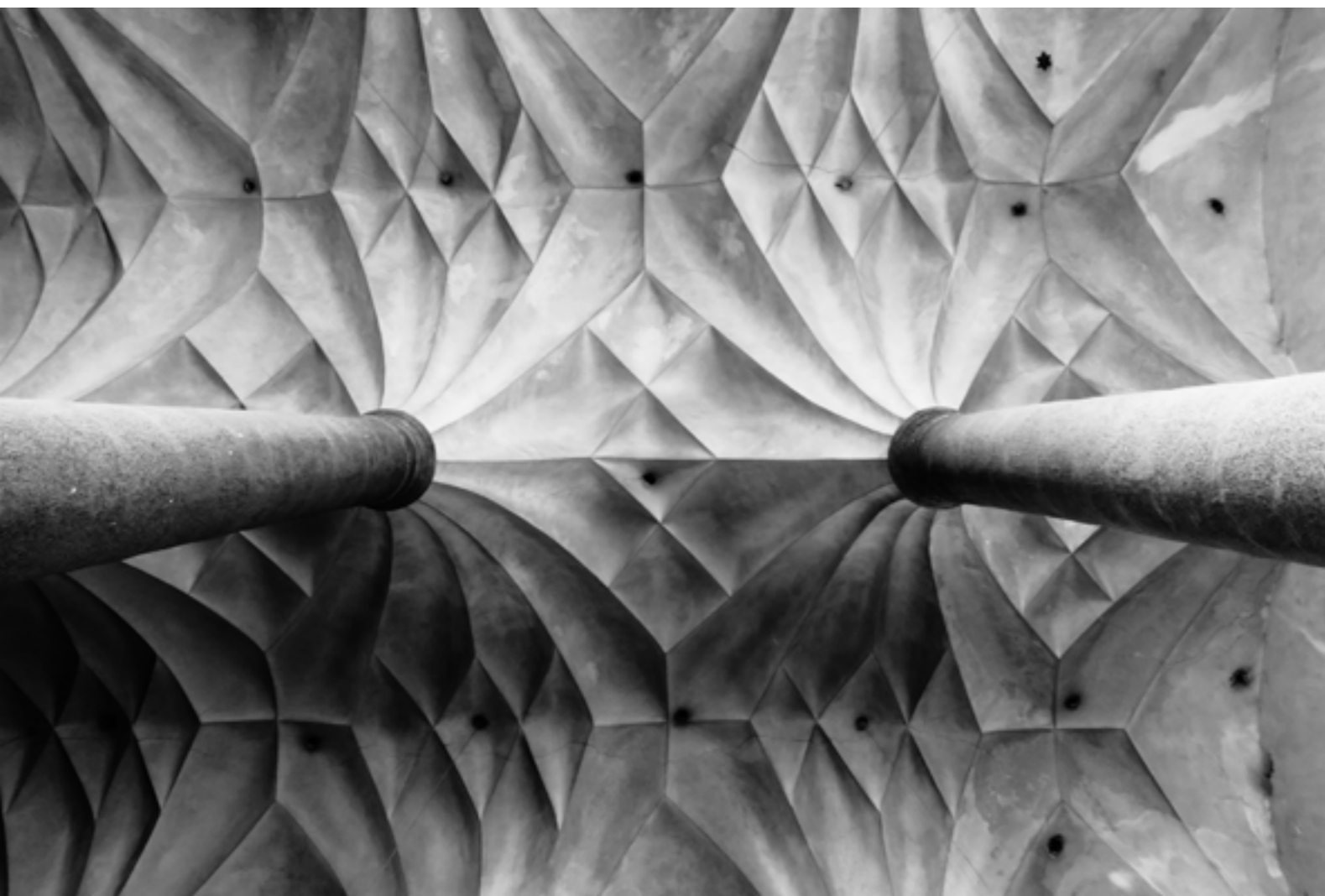
Pak jsou tu jistě také osobní vzpomínky a představy o domově, k nimž se Zahradníček pevně přimyká a živě si je dovedl přivolat: „Kdesi jinde, než jsme, hučí varhany lesů / a listnaté zkazky sadů kolébají sny dětí / Kdesi jinde, než jsme, květ leknínu rozvírá se / a stříbrný lipan hloubkou pluje“ (Poslední růže, DS). Nebo: „Dubna konec a fialky přestaly vonět po prvním

zahřmění / Ležím na podlaze před sebou prázdnou zeď bílou“ (Velikonoční, DS). S představami krajiny domova pochopitelně úzce souvisí tematizace vlastní rodiny, od které byl odtržen: „Daleký svět a dveří kolikero / od sebe krutě oddělují nás“ (Dceři, DS). I do prostoru básni pronikají modlitby za děti i manželku i těžký stesk po nich: „a já pořád se nevracím / k tvým ústům a k rukám tvým, / na prázdné místo po tvém boku“ (Vzdech, DS). Toto téma je pak bezmála ústředním pro druhou věžeňskou sbírku Čtyři léta, v níž se silně promítá tragédie smrti obou dcer po otravě houbami.

Asi není divu, že Zahradníček vložil do veršů také to, jak jeho dlouhý stesk z nucené nesvobody byl ještě znásoben drásavým smutkem otce, který náhle ztratil milované děti. Najdeme ale – nejspíš někde na konci jeho těžké pouti, když mu bylo dopřáno ještě pár týdnů života mezi jeho nejbližšími – také nějaká hmatatelná svědectví o vítězném překonání prožitého utrpení, o prožitých pokoje a štěstí?

4. června 1960, v době, kdy už je definitivně propuštěn, si Zahradníček zapíše do deníku pasáž převzatou z dopisu Miloši Dvořákovi, psaného dříve toho dne: „Ale přesto nelze říci, že tamto nebyl život, že těch devět let je v mém životě devět prázdných ztrouchnivělých oříšků, jimiž veverky pohrdají, jak je to napsáno v jedné básni. Byl to život svého druhu a snad někdy intenzivnější, než ten normální život venku, a především – patří už to k mému životu. Kdyby mi někdo nabízel, že mohu těch devět let svého života vyškrtnout a být takový, jaký jsem byl předtím, myslím, že bych odmítl, protože bych nechtěl za žádnou cenu už být takovým člověkem, jakým jsem byl před svým uvězněním.“

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Blatné
Autor: Ondřej Šindlář

Jan Marek Vilímeček

student 4. ročníku Teologie, vydal sbírky *Kardiopalmus* (Archa, 2006) a *Povinnost snu* (Kniba Zlín, 2010), dále publikoval např. v *Babylon Revue*, *Tvar*.

KTF (letní ozvěna)

Bohoslovci jsou v Římě,
dějiny křesťanského umění na prázdninách.
Je průvan v podnebeských odděleních arcibiskupství,
pak knihovna, kde pracoval Kamil Bouška,
uzavřená okna a prázdný seminář.
Na bílé tabuli v učebně P16
beránek se chytil za rohy do křoví:
jsou tu vysvětlující symboly,
kresebné náčrty, perikopy evangelia,
kužel světla z projektoru, ve ventilátorech
eschatologie dosud hučící holocaust,
učitelův hlas ještě z konce prázdnin,
„A mezitím to strašné, na co jen
Bůh může být odpovědí.“

Ozvěna vyvrhuje starou i novou teologii,
rytmus výuky a přednášek,
inspirované tradice po předcích,
poztráčená zrnka turiferů,
echa ještě předpotopní angelologie,
kodexové právo, gotiku i Didaché...
Je hlas v kontejnerech netečného auditoria,
vynořuje se i místo, kam bohoslovci chodí kouřit,
stejně jako masiv zdí celá páteř schodiště
i uzamčené kabinety prázdnem zevnitř zvučí...

Stěny přijatá slova doslova vydechují:
zjevení naráží na zastřenost případné myslí
a žádné z písmenek nezaniká
ve vazbách opakovaných podobenství,
v plících a perutích bílé holubice na Thákurově 3.
Je tu letní oddechování prázdných učeben,
zvolna se tvořící hlouček studentů,
zdanlivě umírající žánr i naše věc.

Bez názvu

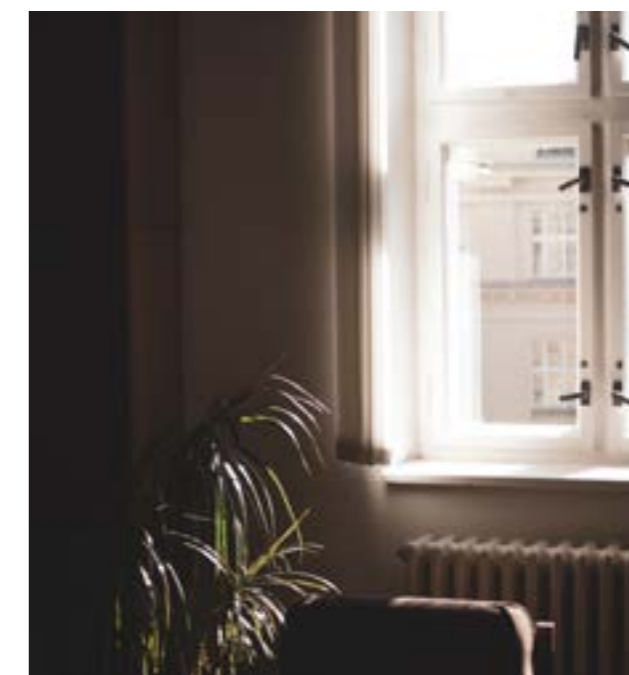
I kdyby ses celá spekla
do úplně malého kamínku,
i kdybys vlásečnicemi vystoupala
až nad samé koncečky vlasů,
a vítr tě rozptýlil
jako vzpomínky sotva zrozených
či spálené letokruhy dřev,
stál by tam v pulzování
své touhy a nepřestával čekat
i na tvé nepřicházející přícházení...
Prosím, může ti vyjádřit svou lásku tím,
že se tě nedotkne, až půjdeš kolem?

Z písní zavrženého

Vykoplš dveře mé jistoty
a celé první patro zaplynoval.
Tvé mocné konexe
dávají ode mne ruce pryč.
Je-li celý vesmír jen tvůj,
v duchu už tedy jen padám,
zatímco uvnitř krev se vaří
a ostatní tkáň těla disociují.
Mohu už jen vratce se opřít
o temná pletiva tvých nepřátel,
která odněkud přicházející vanutí
v pravidelných intervalech vždy vyvrací.
Žiji už jen jako ontologický stín,
položka určená k vyřízení,
abych potvrdil tvé pravdy
i v těch nejspodnějších podložích,
to, co má se ještě udělat.

Z dopisu

Měla jsem dříve názor, že příroda je tichá,
teď jsem se ale divila, kolik je v ní zvuků.
Vraceli jsme se z hor a stala se mi tam zvláštní věc.
Kamarád se někde opozdil, šla jsem sama lesem,
modlila se a najednou přišla na mýtinu.
V jejím středu stála vysoká květina —
a jako bych měla jít přímo k ní.
Když jsem se pozorně podívala,
viděla jsem první včelu a moc mě zaujala,
pak druhou a pak třetí.
Tři včely na jediné květině
jako znamení a jasný vzkaz pro mě...

Lenka Chýlová

studentka 2. ročníku NMgr. Dějiny evropské kultury, publikovala na internetovém portálu Ink

spletené slámové vlasy
problesky jiter
teplé úhlopříčné objekty
děrování lístku bodavé
sepnutí temene
zakousnout ret
aby se něco cítilo
na bříškách prstů struktura míjené kůry
zas ten ranní tlak pod kosticí
a venku trsy, aleje, remízky, houštiny
tekuté zeleno co spojí i nitrolamy

Nitrolamy

vprostřednočné buzení – jako když tě
do vodyvhodí
(ušknout neuzrálé jablko ze stromu
u cesty)
po celotělné křeči
ten nejhlubší nádech – těsné neutopení – trha vý dech
rána po grand mal
přepnutá zmačkanost
prokouslej jazyk
ryba pleskající na suchu
čelistní zatuhlost
zajímavé ujišťování
hlava na rozlousknutí hodná
zelektřizované mozkové jádro
vyjmout – pulzující – popálené (ale přesto tak čerstvé)
zanechává zjizvené mapy – vpisy
to jádro!
potřebuje jen ukonejšit a uložit zpět
uložit se zpět
tam kde jsme byli
ještě nedozrálými plody

Vpisy

mávavé černé body
papírová bělost oblohy
hejno uniklo z tušové malby
topoly hrozí větrovými prsty
stoickým jeřábům
keře ležérně opřené o plechové ploty
popínavé víno se vlní v rytmu větru udávaném lokomotivou
zapásané kontejnery
navršené ocelové hory bez obzoru
plexisklové stěny s lepenými ptáky
až rychlost jim dodá čechravé peří
prosvity jasně zelených akátů
jako plevel rostou dravě
neústupný stín vlaku
položený podél tratě

prý že promarněné stráně nejsou říkáš nelituj

místa obnaženého jílů
kam křoviny pokládají své rozcuchané hlavy
a stromy vyvrhávají své vnitřnosti
kořeny
není mezi námi krom dálky
tichá rokle?
otázku ti posílám v černém hejnu
v zobáčku toho úplně vlevo
ptáci drží své pozice
doufám

Místa obnaženého jílů

v chumlu v jižní části nádraží
kapky psí krve na šedé dlažbě
lesklé jak Dity nehty shodně vypouklé
tvorí husté pravidelné kruhové kaňky
krutá krása
rudých obrazců
v kalichu té mé každý měsíc

Pollock v Praze

Tomáš Sixta

seminarista, student 3. ročníku Teologie, publikoval ve sborníku Hořovice Václava Hraběte 2018

On je Král nade vším
vždyť víš
Král slávy a kníže pokoje
je to tak
tak to je.

~

Povlak polštáře ráno rozervaný
tvé bílé paže prosvítající rukávy
je pot sláný a pot krve
motýl utopený ve zbytku od kávy.

~

Vystaven přestavbě duše
pojídáš lusky tiše
Au au au
Přistávají vrabci na kostele Panny Marie

Jak ti synu, jak ti je
nad dveřmi tau

Kdesi se pase tele

~

Zkoumám ornament na tvém triku
tak ještě více rozpaž ruce
Ve skutečnosti se dívám na tvá prsa
snad zapíšu si do deníku:
jsou krásná a pod nimi tvé srdce.

Tři stehlíci křižují oblohu v Lysolajích
nad kapličkou modré Marie Panny
sedmibolestné
ne, Klárko, ne ne ne

Asi míří na jih
A zítra, kdo si vzpomene?

Manifest

Bedřich Fučík o něm napsal v Sedmeru zastavení,
že jeho básně jsou „k zblití zbožné“

I. M. Jirous v dopise své ženě Juliáně z Valdic, 1984

Dnes v noci zjevil se mi
rudý Kristus barikád
Opakoval: zastaňte se chudých
z řad svých
je nevylučujte.

Včera v noci zjevil se mi
černý Kristus vína, alkoholu
Křičel: Nesnáším zbožné lidi,
kteří píší špatné sladké básně
a říkají, že mají rádi
Bohuslava Reynka.

V posledních nocích
(nikdy ve dne)
zjevuje se mi sám
osamělý Kristus Pán.

Klára Krásenská

1. ročník NMgr. Dějiny evropské kultury, 1. ročník Bc. Český jazyk a literatura FF UK, publikovala v měsíčníku *Protestant a sborníku Ortenova Kutná Hora 2017*

Dnes celý den

dýchá se přes hladinu horkého nehybného vzduchu
těžce rozechvělý sténá nad asfaltem
jakoby cokoli mohlo pomoci
tisknu si dlaně na prsa
pachuť zteplalé vody
prostupuje vědomím konečné oddělenosti
A přesto
bez řečí se napiješ, děláš, jakoby nic
třívteřinové blava na tvém rameni
stéká mi po čele jako svěcená voda
prudce se aktualizuje v pokoj tobě
a před námi ještě celá řeka.

Průnik

pod správným úhlem
vítr by mohl plnit plíce bez mého přičinění
uvolnit hrdlo tajemnou záklopku
být dýchána
bez ptaní prudce prostoupit
nikoli skrz.

19. října

Sklivé přestárle nebe
Scvrklé na holubičí šed
Promodralé lesy
Uvnitř nepředstavitelné
Vypouklé oblačné ticho
Ve vsi – křesání podrážek
o vlhký šterk do kopce
ke hřbitovu a jinak nic
snad jen, že jablečnou žlutí
voní bludné břízy
Už se topí, úzkostné štekoty
večerní mlžno procedí skrz
Jako bublinky prvního ledu
Nemodlíš se ještě-uz?
Ale kdoví.

Píseň písní

Pojď
v pondělí mezi devátou a desátou
vyjedeme do polí
okolo splavů berounčích
někde cestou dořekneš tuto větu
pověsíme prádlo
usnu
dokořán oblakům a kolínkům travin
a sny velmi ostré
v nichž zamykám dveře: ruka na klice, dva západy
přejdou mi po tváři.

Studentské básně jsou doplněny fotografiemi Kláry Krásenské

Když pohřbívá teolog

S Tomášem Kotrlým rozmlouvá Zuzana Matisovská

ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D
vedoucí Oddělení pohřebnictví MMR
ČR

Tomáš Kotrlý je dlouhodobým kvalifikovaným smutečním řečníkem, obřadníkem a poradcem pro pozůstalé v České republice. Po absolvování teologie na KTF UK se v rámci doktorského studia v oblasti kanonického práva věnoval tématu pohřebnictví, což zúročuje při své práci ve státní správě.

Vaše profese je pozoruhodným spojením úřednické práce s krajně existenciálním tématem smrti. V čem spočívá Vaše práce a jak je v praxi možné propojit tyto dva na první pohled protichůdné prvky?

Pohřbívám, přednáším, publikuji, podílím se na tvorbě zákonů a účastním se odborných debat i rozhovorů s běžnými lidmi o tom, že smrt či pocho-
vávání neznamená definitivní likvidaci lidské osoby a co z toho vyplývá pro zacházení s ostatky či kontakt s pozůstalými.

Čelíte riziku zvěcnění celé problematiky?

Je to obrovské riziko s velkými následky. Už způsob, jakým o těchto skuteč-
nostech hovoříme s pozůstalými, když používáme pojem „popel“ namísto
„zpopelněné tělo zemřelého“, způsobuje, že se stáváme otrými a hrubneme.
Určité „zvěcnění“ vycházející z racionálního přístupu je ale důležité. Pokud
bych do toho nepatřičně vkládal nadměru emocí, dlouho bych to nevydržel.

Jakou roli v tom hraje Vaše teologické vzdělání a živá křesťanská víra?

Teologické vzdělání je jednou z věcí, které umožňují poslední věci člověka
racionálně reflektovat. Církevní a liturgické právo jako věda je ale přínosem
nutně spolu s duchovní stránkou. Jelikož jsem se chtěl stát knězem, období
strávené v semináři, modlitba a každodenní účast na eucharistii mě ukotvily
v křesťanské víře. Získal jsem osobní kontakty, které mám dodnes, a můžu
na ně navázat i v pracovní oblasti.

Setkáváte se s tím, že se Váš profesionální přístup zásadně liší od způsobu uvažování lidí, kteří se k žádnému vyznání nebláší? Myslíte si, že se práce v této oblasti dá dělat se stejnou hloubkou i na čistě přirozené lidské rovině?

Myslím si, že se to dá, ale nemůžu říct, jestli stejně dobře. Obávám se však,
že člověk nereflektující duchovní rovinu by nebyl natolik zaměřený na živé
pozůstalé. V pohřebnictví sleduji, že lidé, kteří jsou materialisté, žijí bez
víry jen tím, na co si mohou sáhnout, soustředí se na zemřelého, zvláště
pokud jde o dospělé jedince. Plody po potratu nebo mrtvé narozené děti
pohřební služby zcela tabuizovaly. Chtějí uctívat zemřelé předky jako nějakou
modlu. Jsem přesvědčený, že důležitější než mrtvé tělo samo o sobě je oltář,
kolem něhož se shromažďuje společenství. Středem celého dění v kontextu
církevního pohřbu je živé *communio sanctorum*, zatímco v přístupu fyzické
antropologie, která více či méně vytěsňuje transcendentní rozměr, je v centru
mrtvola. V lepším případě je tam přítomná pieta jako pocta zemřelému podle
jeho postavení ve společnosti. Lidé, kteří v této oblasti podnikají, to vidí jako
prostředek k zisku. Komerční přístup je z hlediska historického vývoje do jisté
míry pochopitelný, pokud však člověk před smrtí a po ní není vnímán jako
obraz Boží, není na čem postavit celistvý přístup. V odborné obci to mezi
námi vytváří bariéru, protože mě někteří vnímají jako utopického socialistu
odmítajícího profesionální péči o tělo zemřelého. Hledám nikoli pohřební

ústav, ale svépomoc, soucítění, sounáležitost. Nevypravit pohřeb blízkému samo o sobě není hříchem, na druhou stranu zde zcela chybí skutek tělesného milosrdenství, jehož absenci si pozůstali po čase vyčítají. Tělu i duši je potřeba dát místo, které jim v celku věci patří.

Je v české společnosti přítomna základní sboda v chápání pojmu lidské osoby, který označujete jako klíčový pro zodpovězení jakýchkoliv dotazů v oblasti pohřebnictví?

Mezi některými právníky ano. Občanský zákoník z roku 2014 v § 493 stanovuje, že lidské tělo je integrální součástí osoby. Bez tělesné integrity nelze hovořit o identitě osoby. Mrtvé lidské tělo ani zpopelněný lidský pozůstatek nejsou věci v právním smyslu, nejsou soukromým vlastnictvím ani majetkem dědiců. Je to tzv. *res extra commercium*, věc posvátná, teologicky: chrám Ducha svatého. Tělo zemřelého nikomu nepatří. Je to zřejmé, když zemře významná osobnost a truchlí celý národ nebo celá církev.

Je tento pobled dostatečně přijímán odbornou i laickou veřejností?

Rozšířeným fenoménem v české společnosti je privatizace uren. To je problém. Souvisí to se současnou tendencí k individualismu, atomizaci rodin a necitlivostí na sociální rozměr života. Lidé se tak nemají možnost potkat. Často zápasí jen o tu schránku plnou uhlíku. Myslím si, že podstatou pohřebnictví je odpuštění mezi živými.

Založil jste spolek Tobit, který se zasazuje o uctivé pohřbení plodů po potratu. Jak je vnímána jeho aktivita v české společnosti?

Náš spolek není moc známý. Poradců pečujících o pozůstalé existuje více, ale my jsme unikátní v tom, že rodičům, kteří dítě ztratili, pomáháme zaopatřit pozůstatky dítěte. Často se na nás s žádostí o pohřbení obrátí i samotné porodnice, pokud je tělíčko dítěte rodiči definitivně opuštěno. Museli jsme však čelit velkému tlaku médií, která nás obviňovala z toho, že si na tom chceme jednoduše vydělat, zatímco pochovávání potracených plodů nepřipisovala žádnou hodnotu. Historicky se i církev k nepokřtěným zemřelým dětem chovala s odstupem. V současnosti nás však ČBK podporuje, zvláště poté, co na základě naší intervence z roku 2016 vydala liturgická komise *Modlitby za mrtvě narozené děti*. Tím dala jasný signál k tomu, že je potřeba této problematice čelit i ze strany duchovních. Je zajímavé, že už v rámci středověkého církevního práva se v případě smrti těhotné ženy přiznávalo právo na církevní pohřeb i jejímu nenarozenému dítěti.

Kapitulní síň Sázavského kláštera
Autor: Ondřej Šindlář

Ze školy na školy

S Eliškou Vrbovou rozmlouvá Alice Bartůšková

Mgr. Eliška Vrbová
Pedagogické centrum AP

Na KTF UK jsi vystudovala obor Dějiny křesťanského umění, ale nyní pracuješ v Pedagogickém centru Arcibiskupství pražského. Jak jsi se k této práci dostala?

Ohledně práce v Pedagogickém centru mě oslovila Dr. Marie Zimmermannová, která jej vede a stála u jeho zrodu v září roku 2017. Centrum vzniklo na popud kardinála Dominika Duky, kterému dlouhou dobu leželo na srdci, aby církev nějakým způsobem vstoupila do škol. Marie Zimmermannová hledala před vznikem centra do týmu lidi s různým zaměřením, mimo jiné také někoho se zájmem o dějiny křesťanského umění a historii, ze kterých velká část programů Pedagogického centra vychází. Protože věděla, že zrovna dokončuji magisterské studium dějin křesťanského umění, přišla s nabídkou této práce. Poté jsem se zúčastnila „pilotního“ projektu, tzv. Týdne pro školy, který se uskutečnil v červnu 2017 a při kterém jsem se podílela na programech konaných v katedrále sv. Víta. Bylo to pro mě určitým potvrzením, že by mohlo jít o práci, která mě bude bavit a naplňovat, a zároveň zde budu moci uplatnit své vzdělání.

Takže v Pedagogickém centru pracuješ od jeho samotného počátku?

Ne tak úplně. Ještě před nabídkou zaměstnání jsem si naplánovala, že po dokončení studia strávím několik měsíců ve Francii v komunitě Chemin Neuf. Před několika lety jsem strávila šest týdnů v klášteře Hautecombe ve východní Francii a věděla jsem, že se do francouzské komunity chci ještě vrátit. Jako ideální doba se mi jevil právě období mezi dokončením univerzitního vzdělání a zahájením práce na plný úvazek. S Marií Zimmermannovou jsme se tedy domluvily, že do centra nastoupím až po mém návratu v prosinci 2017.

Proč jsi se rozhodla strávit čas právě v tomto společenství?

Komunita Chemin Neuf je poměrně mladá, vznikla teprve v roce 1973 ve francouzském Lyonu. Jejím hlavním rysem je povolání k ekumenismu, žijí v ní tedy společně křesťané katolického, protestantského i pravoslavného vyznání, a to jak lidé zavázaní v celibátu, tak svobodní a také celé rodiny. Spiritualita komunity je postavená na dvou pilířích – charismatické obnově a ignaciánské spiritualitě. Toto propojení racionality a důrazu na působení Ducha svatého mě oslovilo a stalo se důležitým pro můj vztah k Bohu a formování mé víry. Chtěla jsem proto v tomto prostředí strávit více času, srovnat si osobní hodnoty a ujasnit životní priority.

Byla jsem poslána do kláštera nedaleko francouzského města Lille u belgických hranic. Zde jsem žila v komunitě čítající šest lidí, která se starala o dům, kde se konaly exercicie a další duchovní programy. Při ohlédnutí zpět mohu říci, že z tohoto vcelku krátkého, ale o to intenzivnějšího pobytu čerpám duchovně dodnes. Komunita Chemin Neuf mě mimo jiné pozitivně ovlivnila ve schopnosti otevřenějšího přijímání jinakosti, aniž by člověk byl nucen slevovat z toho, v co věří, a ve schopnosti hledat spíše společné než rozdělovací hodnoty.

Snažíme se ukázat, že umělecká díla a architektura kostela v sobě nesou odkaz na hodnoty, které i dnes mohou dávat smysl lidskému životu a pomoci mu s jeho nasměrováním.

Po návratu ze zahraničí jsi nastoupila do Pedagogického centra. Vratme se tedy k němu a ke Tvé náplni práce. Hlavním posláním vašeho pracoviště je vytvářet a nabízet školám programy s křesťanskou tematikou. Můžeš, prosím, trochu přiblížit jejich podobu?

Programy, které školám nabízíme, můžeme rozdělit na dva hlavní typy podle místa, kde se odehrávají. Některé jsou určeny do školní třídy nebo do sálu, který je součástí našeho pracoviště v prostorách fary u kostela sv. Jindřicha nedaleko Václavského náměstí. Z hlediska dopravy je to výborně dostupné místo, proto školní třídy často zvolí možnost vyrazit ze školy ven a přijet k nám do centra. Druhým typem jsou programy v kostelech, které mi jsou díky mému oboru bližší a osobně tak dávám přednost jim. Díky vstřícnosti správců kostelů a dobré spolupráci s nimi máme možnost vstupu do tak atraktivních prostor, jako je např. katedrála sv. Víta, chrám sv. Mikuláše na Malé Straně nebo kostel sv. Ignáce na Karlově náměstí. V kostelech stavíme programy na jejich umělecké výzdobě, historii a duchovním významu, který měly a mají pro generace věřících. Nejde ale jen o setkání s minulostí, naopak. Vždy se snažíme ukázat, že ta krásná umělecká díla a potažmo celá architektura kostela v sobě nesou odkaz na hodnoty, které i dnes mohou dávat smysl lidskému životu a pomoci mu s jeho nasměrováním. Už samotný prostor katedrály nebo barokního chrámu sv. Mikuláše žáky často na první pohled ohromí a naladí k vnímání něčeho, co nás může přesahovat.

S jakou odezvou se Vaše programy setkávají, resp. jaký je o ně mezi učiteli zájem? A setkali jste se třeba někdy s negativními reakcemi ze strany žáků či učitelů?

Myslím, že tak velký zájem škol, jaký se projevil hned u prvního projektu Advent a Vánoce 2017, asi nikdo zcela nečekal. Pro představu – počet objednaných programů tehdy činil zhruba sto dvacet, o rok později se ještě zvýšil. Někteří učitelé se na naše programy opakovaně vrací a jsou i tací, kteří přivedou svou třídu na více programů během jednoho programového cyklu. Vloni jsem se takto s jednou třídou potkala během měsíce ve třech různých kostelech. Myslím, že je to známka toho, jak jsou tyto programy pro školy atraktivní a že mají potenciál do budoucna. Tato služba školám je podle mě ještě nedocenenou příležitostí, jak může církev ukázat, že má společnosti stále co nabídnout, a tím pádem i hledat nové formy k předávání kerymatu. Jen se neuzavírat do sebe a svých vnitřních sporů, ale odvážně a pokorně jít naproti potřebám lidí, které se zase až tolik nemění.

Co se týká vyloženě negativních reakcí, s těmi jsme se v podstatě nesetkali. Je pravda, že se občas objeví žáci, kteří jsou vůči křesťanství nedůvěřiví a hledí na nás trochu skrz prsty. Zároveň se ale většinou aktivně zapojují a nebojí se ptát, takže na takové programy obvykle ráda vzpomínám. Ze strany učitelů, kteří se účastní našich programů poprvé, se někdy setkáváme spíše s obavami, aby nešlo o nějakou „indoktrinaci“, protože by mohli mít potíže s rodiči žáků. Během programu ale obvykle zjistí, že umožňujeme žákům zamyslet se nad životem, nad hodnotami a tím, co prožívají, aniž bychom jim chtěli vnucovat jasné odpovědi na otázky, které jim z toho třeba vyplynou. Proto se často vrací a je milé vidět reakce žáků, kteří si nás už pamatují a rádi nás znovu vidí.

Jakým způsobem bys zhodnotila kvalitu vzdělání získaného na KTF v souvislosti s tímto typem zaměstnání, tedy řečneme s pedagogickou činností?

Zpětně bych jistě uvítala obohacení studijního plánu o předměty pedagogického typu a vzpomínám si, že v mém studijním ročníku se našlo více lidí, které to táhlo spíše pedagogickým směrem. Ohledně obsahu studia se domnívám, že v práci výrazně čerpám právě ze spojení dějin umění a určitého teologického základu, který jsem měla možnost v rámci povinných předmětů absolvovat. Tím, že student dějin umění získá určitý vhled do liturgiky, bibliistiky či církevních dějin, lépe pochopí provázanost uměleckých děl s křesťanskou vírou a jak se duchovní stránka člověka projevuje v obsahu i formě díla. Vždy jsem tento povinný základ považovala za velký benefit svého studia na fakultě a jsem ráda, že z něho mohu nadále těžit.

Univerzita a teologická fakulta léta Páně 1347

VOJTĚCH NOVOTNÝ

V minulém roce získala Univerzita Karlova originál buly papeže Klimenta VI. z 26. ledna 1347, jež patří k zakládacím listinám naší alma mater. Opět tím byla nastolena otázka, jaký význam má být přisuzován papežově úkonu jako takovému a zvláště jeho slovům: „apostolskou autoritou stanovíme, že má v řečeném městě Praze od nynějška provzdy právoplatně vzkvétat obecné učení (*apostolica auctoritate statuimus, ut... perpetuis futuris temporibus generale studium vigeat*) se všemi povolenými obory a že se mají tamní přednášející i studenti účinně těšit všem privilegiím, svobodám a imunitám, jež jsou uděleny doktorům, přednášejícím a studentům dlícím na obecném učení“.

Překlad citované dispozice je současně její interpretací. Implikuje totiž postoj k diskusi o tom, zda má být listina chápána jako svolení k tomu, aby Karel univerzitu založil (aprobace), nebo zda papež univerzitu sám zřizuje (fundace). Aprobace výklad nalezl vlivné stoupence od V. V. Tomka přes V. Chaloupeckého až po J. Spěváčka. Tvrdí, že papežské privilegium bylo schválením budoucího fundálního aktu panovníka, podporou krále tváří v tvář případným domácím odpůrcům tohoto jeho úmyslu a jakousi institucionální akreditací – garancí kvalitního, pluralitního a mezinárodně platného rázu budoucího *studia generale* (jež by bez toho zůstalo prostě lokální *studium particulare*).

Postupně se však rozšířilo mínění, jež sice uvedený význam papežského privilegia uznává, stejně jako fakt, že iniciativa i následná péče panovníka byla pro existenci univerzity klíčová, dodává však, že čistě aprobace interpretace neprávem „vychází z novověké etatické představy, že vlastními zakladateli univerzity byli pouze panovníci jako představitelé státu“ (M. Svatoš). Důrazněji se také uvádí, že „nové založení bylo koncipováno jako instituce křesťanstva podřízená papežské autoritě a cele oddaná službě katolické víře“ (O. Marin), a že se dokonce „dá říci, že pražská univerzita podobně jako ostatní evropská *studia generale* byla jednou z církevních institucí *sui generis*“ (B. Zilynská). Ostatně, právě proto mohlo být pražské obecné učení r. 1417 suspendováno rozhodnutím Kostnického koncilu a opět resuscitováno bulou Mikuláše V. z r. 1447, jež obnovila účinnost buly Klimentovy z r. 1347 (J. Kejř). Koncil přitom výslovně hovořil o tom, že pražská univerzita byla dílem církve (*universitas studii Pragensis, quam olim ipsa ecclesia pie plantavit... decoravit... fovit atque nutrit*).

Odtud závěr, že je třeba hovořit o třech samostatných „aktech konstitutivní povahy“: Kliment VI. r. 1347 suverénně oznámil založení univerzity z papežské moci, a to na základě žádosti Karla IV. Ten později stejně suverénně

založil univerzitu listinou z r. 1348 jako panovník český a listinou z r. 1349 jako císař římské říše. Otázkou však zůstává poměr těchto aktů. Diplom z r. 1348 je někdy nadále považován za „vlastní“ fundální privilegium, neboť teprve královým jednáním došlo k „vlastnímu založení“ univerzity (M. Svatoš; podobně M. Kubová). Jiný výrok aprobace a fundace interpretací spojuje: „Kliment VI. dává na základě žádosti Karla IV. souhlas k založení studia generale v Praze, které současně formálně zakládá“ (I. Hlaváček). Další mínění uvádí, že papež „přímo obecné učení ustanovil“ a Karel IV. učinil totéž „novým, zcela samostatným královským založením, které přistupuje k založení papežskému“ (F. Šmahel).

Interpretační posun byl již r. 1948 naznačen tvrzeními, podle nichž papež „nedává jen souhlas“ k tomu, aby mohl král univerzitu založit, nýbrž sám ji „platně zřizuje“ („z hlediska středověkého cítění“ je jeho dokument „vlastním zakladatelským aktem“, „jímž byla pražská univerzita založena se strany církve jakožto státy uznávané nadstátní náboženské a nejvyšší školské organizace“); současně však mělo platit, že papežská autorita byla jen nástrojem Karlových vlastních snah (J. Šusta). I když „pro křesťana papežsky orientovaného pražská universita byla založena prostě již papežem“ a světský právní dokument byl z hlediska církevního „jen aktem druhotným“, byla to určitá fikce, neboť reálně uvedl univerzitu „v život“ až Karel IV. „mocí práva světského“, takže přece jen je třeba tvrdit, že „univerzitu založil s předchozím povolením papeže český král“ (V. Vaněček).

Fundální ráz papežské listiny byl následně r. 1965 podpořen tvrzením, že sloveso *vigere* tu nelze překládat „vzkvétat“, jak činil V. Chaloupecký, neboť v právním kontextu má spíše význam „platně existovat“ (M. Boháček). Zazněl také poukaz na to, že sám Karel r. 1347 psal o obecném učení, jež bylo na jeho žádost ustaveno z milosti papeže Klimenta VI. (*gratia domini Clementis [...] ad nostre supplicationis instantiam stabilitum*); r. 1348 o „pražském učení založeném (*fundati*) Vaší Svatostí“; r. 1349 o tom, že bylo „zřízeno (*instauratum*) z prozřavého uvážení apoštolského stolce“. Znovu se pak tyto obraty vrací v Karlově listině z r. 1366, kde se píše o „obecném učení, jež platně existuje z milosti apoštolského stolce (*sedis apostolice gratia vigeat*) a díky svolení českého krále k žádosti knížat, baronů, šlechticů a obyvatel“.

Dodejme, že pozornosti by neměla uniknout ani „akreditační“ formulace listu, jímž Karel oslovil řádové kapituly, aby vyslaly do Prahy studenty teologie, kteří by se tu posléze stali magistry, aby tak univerzita dosahovala kvalit učení pařížského a oxfordského. S užitím majestátního plurálu Karel psal o „naší univerzitě“ a o „našem pražském učení“, jež je dobrotivostí Apoštolského stolce privilegováno do té míry (*adeo apostolice benignitatis grato presidio privilegiatum existat*), že se tam může konat všechno to, co je dovoleno ostatním obecným učením. Dopis, obsažený ve sbírce *Collectarius perpetuarum formarum*, není datován. Snad vznikl záhy po r. 1355 – Karel se označuje za císaře a současně hovoří o univerzitě jako „nové sadbě“. Obsahově text koresponduje s tím, co uvedl ve své kronice níže zmíněný František Pražský.

Kostel Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře
Autor: Ondřej Šindlár

Kostel Panny Marie Sněžné v Praze
Autor: Ondřej Šindlář

Podrobnější rozvinutí by si žádal argument, podle něhož má sloveso *vigere* význam „platně existovat“. Spojení tohoto slovesa s podstatným jménem *studia* je velmi časté a popisuje – dle kontextu – školu vynikající, prosperující, vzkvétající, nebo také platně existující a trvající. Obrat *statuimus, ut vigeat* shrnuje v papežské bule všechny tyto významy. Jeho fundační význam je posílen klauzulí *perpetuis futuris temporibus*, kterou nelze překládat – jak je obvyklé – „po věčné časy“ (pro teologicky vzdělaného člověka má pojem věčnost specifický význam), nýbrž spíše „po všechny budoucí časy“. Míněno je nepřetržitě trvání v budoucnosti, jež se počíná okamžikem příslušné dispozice. Odtud výše navržený překlad „stanovíme, že má od nyníška provždy právoplatně vzkvétat“.

Fundační význam papežského privilegia lze podpořit i dalším argumentem. Mám za to, že srovnáme-li bulu Klimenta VI. pro univerzitu v Pise (1343), ve Valladolid (1346) a v Praze (1347), ukáže se, že pražská listina vychází nejenom z buly pro Pisu (jak se uvádí od konce 19. století), ale z obou starších textů současně. Obsahuje totiž nejenom obraty, jež jsou předchozím listinám společné, ale také ty, jež se vyskytují buď jenom v jedné, nebo jenom ve druhé z nich. Jejich prostřednictvím se pak vztahuje k bule Bonifáce VIII. z r. 1303, již bylo zřízeno studium generale v Římě. Z té totiž vycházela listina pro Pisu i pro Valladolid. Díky tomu vykazuje pražská bula s bulou Bonifáce VIII. shody ve všech svých klíčových částech (arenga, narace, dispozice). Ba co více: vzhledem k tomu, že se bula pro Valladolid, jinak závislá na bule pro Pisu, v detailech přímo vrátila k bule Bonifáce VIII., mohlo si vzít pražské privilegium z valladolidské předlohy právě ty formulace, jež mají k textu Bonifáce VIII. v určitých detailech blíže nežli diplom pro Pisu. Uvážíme-li pak, že římská univerzita byla v r. 1303 papežem skutečně založena, lze mít za to, že obrat *statuimus, ut perpetuis futuris temporibus generale studium vigeat* má opravdu silný právní význam. Nic na tom nemění fakt, že v Římě vznikala univerzita reorganizací studia při papežské kurii (B. Schwarz) a v Pise, Valladolid a Praze proměnou partikulárního studia v obecné učení.

Lépe by také měla být doceněna skutečnost, že pražská univerzita začala reálně působit již r. 1347. Šlo samozřejmě pouze o velmi křehké počátky, ale zdá se, že papežské za-

ložení bylo natolik účinné, že bylo možné ihned přistoupit k výuce. A to se týkalo především naší fakulty. Kronika Františka Pražského, dopsaná před r. 1355, hovoří o tom, že Karel IV. povolal na nově založené generální studium magistry (profesory) a doktory z různých zahraničních škol, a dodává, že šlo o pět magistrů teologie, z nichž jeden přednáší a káže v katedrále sv. Víta a ostatní v klášte-rech svého řádu. Tím je naznačeno, že teologická fakulta mohla navázat na katedrální školu u sv. Víta (*studium particulare*, na jehož existenci poukazuje Klement VI.), kapitulní školu na Vyšehradě a zvláště řeholní generální studia: augustiniánské u Sv. Tomáše na Malé Straně, dominikánské u Sv. Klimenta na Starém Městě a minoritské u Sv. Jakuba tamtéž. Ta měla ráz jakýchsi kolejí, v nichž řeholní dorost pocházející z různých zemí bydlel spolu s učiteli, naslouchal jejich přednáškám a sdílel s nimi knihovnu, to vše na náklady řádu. Právě z řad řeholních lektorů byli povoláni první magistři teologické fakulty, jejichž výuka se konala přímo v konventech, jež také převzaly hospodářské zajištění výuky.

Ze zmíněných pěti prvních učitelů naší fakulty známe dva, o nichž lze tvrdit, že své působení zahájili již r. 1347. Prvním z nich je Mikuláš Tešl z Loun (Nicolaus de Luna), který se narodil koncem 13. století. Do řádu augustiniánů eremitů vstoupil asi r. 1315. Po studiu u Sv. Tomáše v Praze dosáhl doktorát teologie v Paříži. Od r. 1334 působil jako *lector secundarius* na generálním učilišti v Praze, kde vykládal *Sentence* Petra Lombardského a některé filosofické disciplíny. Proto byl pak povolán na nově založenou univerzitu. Ve 40. a 50. letech byl opakovaně provinciálem. S jeho přispěním bylo založeno 17 augustiniánských klášterů u nás i v sousedních zemích. R. 1362 byl jmenován světícím biskupem v Rezně. Zemřel r. 1371.

Mikulášova literární aktivita byla zřejmě především homiletická. Dochoval se spis *Super Missus est expositio litteralis*, homiletický výklad o Ježíšově dětství, určený snad pro akademické posluchače. Tomu odpovídá i fakt, že jsou k textu připojeny dvě krátké mariologické kvestie. Dochována je rovněž homilie, kterou pronesl 21. listopadu 1344, když Arnošt z Pardubic přijal arcibiskupské pallium, a homilie ke kléru z 2. září 1347, kdy Arnošt v katedrále sv. Víta korunoval Karla IV. českým králem. Obě obsahují řadu biblických, patristických

i scholastických citací, jež dokládají Mikulášovo vzdělání. Zatímco u první je autor označen titulem *lector*, u druhé figuruje jako *magister*, z čehož se dá usuzovat, že počátkem září 1347 byl již jmenován magistrem nové teologické fakulty, a snad i proto byl vyzván, aby se při té mimořádné události ujal kázání, jež je tak prvním a nejstarším dochovaným dílem, které vzniklo prací pedagogů naší fakulty.

Bula Klimenta VI. je datována 26. ledna 1347. Předpokládá se, že se do Čech dostala na konci zimy. Její notářský opis vznikl 30. června 1347. K Mikulášovu jmenování a tím také de facto k počátku působení teologické fakulty došlo mezi březnem a zářím 1347. *Cronicon Bohemicum* (tzv. kronika Benedikta Minority) s oporou v dokumentech svatovítské kapituly k r. 1347 nazývá Mikuláše *primus magister in Bohemia sacre theologie*, první profesor posvátné teologie v Čechách, a dodává, že byl bulou královského prokurátora slavnostně pověřen tím, aby na obecném učení zkoušel resp. prezentoval magistry, kteří měli být pověřeni výukou. Tato přednost mu připadla jistě proto, že mu nebylo třeba po založení univerzity vymáhat u Svatého stolce doktorát. V jednom formuláři uchovaném v *Summa cancellariae* jej Karel IV. nazývá vynikajícím profesorem posvátné teologie a jmenuje jej svým důvěrným kaplanem a rádcem.

Druhým učitelem je Jan z Dambachu (Johannes de Tambaco). Narodil se v Alsasku v r. 1288. R. 1308 vstoupil do dominikánského kláštera ve Štrasburku, k němuž náležel i Jan Tauler. Studoval ve Štrasburku a v Bologni, snad i v Kolíně a Paříži. R. 1327 svědčil v inkvizičním procesu s M. Eckhartem jako jeho žák. Kvůli interdiktu nad Ludvíkem Bavorem odešel r. 1337 do Basileje. S ohledem na založení univerzity v Praze pak Karel IV. požádal Klimenta VI., aby byl Jan z rozhodnutí Svatého stolce promován magistrem. Jeho řádové představení o to sice již nějakou dobu usilovali řádnou cestou, nyní však bylo třeba proces urychlit. Papež žádosti vyhověl, a to již 10. února 1347, tedy pouhé dva týdny po vydání pražské buly, což svědčí o tom, že jednání o Janově příchodu do Prahy musela být započata ještě předtím. Kandidát byl přezkoušen a na univerzitě v Montpellier mu bylo uděleno magisterium a *licencia legendi* v teologii. Dne 20. května 1347 rozhodla generální kapitula dominikánského řádu o tom, že u Sv. Klimenta zřídí generální studium a magistr Jan z Dambachu tu bude lektorem. Očividně se počítalo s tím, že řádová škola poslouží univerzitě jako jakási její součást. Zdá se, že bezprostředně poté zahájil Jan v Praze výuku. R. 1350 byl s Taulerem v Avignonu, kde předložil své dílo *De sensibus deliciis paradisi*. Nedo-statečně podložené je tvrzení, které přinesl freiburgský *Catalogus mortuorum*, že byl Jan r. 1366 povolán papežem Urbanem VI. do Říma jako teolog papežského domu (*magister s. palatii*). Pobýval spíše ve Štrasburku a snad i ve Freiburgu. Zemřel r. 1372.

V Praze sepsal v l. 1347–1348 *Exhortatio ad Carolum IV.*, v němž krále žádal, aby se zasadil za řešení situace způsobené kanonickými sankcemi, jež dopadly na Ludvíka Bavora, jeho rodinu a stoupence i na celé jimi ovládané území. Přál si, aby byly tresty uplatňovány personalizova-

ným, nikoli plošným způsobem (už kvůli moru, v jehož důsledku umíralo v interdiktu mnoho lidí). Je možné, že ho Karel obratem vyslal do Avignonu, aby tam tento návrh přednesl. *Chronica Johannis Naucleri* (1516) s odkazem na pramen ze 14. století uvádí, že Jan z Dambachu představil r. 1348 u papežského dvora stejnou argumentaci jako *Exhortatio*. Dopisy Klimenta VI. z 1. září 1348 pak hovoří o tom, jak jakýsi Johannes de Bohemia – historiky ztotožňovaný spíše s Janem Moravcem – převzal pro krále papežovu (vyhýbavou) odpověď v téže věci a jeden další list.

Jen o den dříve, 30. srpna 1348, byl papeži předložen králův dopis, v němž ho žádal, aby jmenoval magistrem teologie Jana Moravce – dominikána, kdysi studenta v Paříži, Oxfordu a jinde, který potom pět let řídil řádové studium u Sv. Klimenta a následně působil tři roky jako *lector et instructor* kléru u katedrální školy. To, že „bude díky autoritě přednášejícího nasloucháno výkladu teologie dychtivěji“, mělo přispět ke cti krále i českého království a „k prospěchu a rozvoji pražského učení, které Vaše Svatost založila“. Po přezkoušení byl tento muž, v jiném dokumentu nazvaný Johannes Marrain de Bohemia, skutečně promován. O den později byl jmenován papežským penitenciářem. To už je ale příběh dalších let existence naší fakulty.

Rok 1347 tedy přinesl papežské zřízení univerzity a jmenování nejméně dvou prvních profesorů teologie, kteří ihned zahájili výuku i vědeckou práci a kteří se také ujali toho, čemu dnes říkáme třetí role univerzity – nasazení za to, aby poznaná pravda účinně ovlivňovala společenský život. Asi v témže r. 1347 také Karel IV. jmenoval Mistra Walthera, někdejšího lékaře krále Jana Lucemburského, profesora svobodných umění a bakaláře filosofie (pokud ovšem neměl r. 1730 editor číst z nedochovaného originálu *artis physicae* místo *philosophiae*, když byl tehdy lékař nazýván *physicus*, a to i v dopise samém), doživotním rektorem a magistrem Týnské školy a svěřil mu pravomoci potřebné k tomu, aby se tu přednášela medicína, fyzika a další umění a aby se tu konalo vše, co by bylo k prospěchu nově založeného učení.

Ve světle všech uvedených skutečností lze říci, že nově získaná bula Klimenta VI. je v pravém slova smyslu listinou zakládací. Měla účinnost *de iure* i *de facto*, i když by sama o sobě nepostačovala k zabezpečení trvalé existence nové univerzity. Ani si to nenárokovala: papež počítal s tím, že bude panovník i arcibiskup o pražské studium generale účinně pečovat. Nedal najevo, že by počítal s nějakým dalším královským konstitutivním aktem, stejně jako Karel ve své listině z r. 1348 nezmínil bulu papežskou, a přece počítal s jejími dispozicemi o zřízení univerzity a o způsobu její správy prostřednictvím velkého kancléře – pražského arcibiskupa. Od té doby univerzita existovala v režimu obojího práva, kanonického i civilního. Naše fakulta je *utriusque iuris* dodnes.

* * * * *

(Vzhledem k povaze textu upuštěno od odkazů na prameny a literaturu.)

Jaro v Paříži

FR. BENEDIKT TOMÁŠ MOHELNÍK OP

Tuilerijská zahrada je zaplavena květy všech barev, od Seiny proudí svěží vánek, čerstvá zeleň sotva rozvinutých listů se snoubí s jasmem blankytné modři nebe, jejíž čistou klenbu tu a tam zdobí bělost hebkých mráčků. Na osnově slunečních paprsků švitoří ptáci ještě nerozespívanými hlasy. Do Paříže přišlo jaro. Díky tvůrčímu volnu, které zde trávím, mohu příchod radostného posla nového života pozorovat den za dnem pěkně zblízka.

Pozorování zblízka a nasávání nové mízy se nesoustředí jen na příjemný přechod ročního období. Zblízka je potřeba pozorovat i Collège des Bernardins, ve které jsem v rámci pařížského pobytu především zakotvil. Pod jednou střechou se toho totiž skrývá mnoho a není úplně snadné se v tom neztratit. Nejdříve šlo skutečně o tu střechu. Kardinál Jean-Marie Lustiger koupil v roce 2001 ruinu bývalé cisterciácké koleje. Od Revoluce se v ní vystřídalo ledasco a pak už ji nikdo nechtěl. Gotická stavba ze 13. století vyžadovala náročnou rekonstrukci, jejíž součástí bylo obnovení tvaru původní střechy. I když to vyvolalo mnoho obtížných problémů včetně konsolidace základů a klenebních systémů, rekonstrukce byla provedena bez kompromisů. Dnes disponuje pařížská diecéze překrásnou budovou na skvělém místě. Pod jednou střechou je teologická fakulta, výzkumná centra, místo aktivit pro širokou veřejnost a místo uměleckých počínů. Všechno se prolíná, vzájemně podporuje, a někdy taky třeba tak trochu stojí vedle sebe. Rád se podělím o pár zkušeností.

Chodím na seminář o eucharistii a lásce, který je pojatý interdisciplinárně a zahrnuje kromě liturgických témat především dogmatiku a morálku. Jádrem seminární

Collège des Bernardins
foto: B. Mohelník

Collège des Bernardins
foto: B. Mohelník

práce je společná četba textů. První společné setkání s vybraným textem je na začátku týdne při práci v podskupině (samozřejmě si každý student text přečetl už doma!). Společnou četbu asi osmi studentů moderuje jeden z nich. I když dvě vyučovací hodiny poskytují dost času, musí se moderátor snažit usměrňovat každé živou diskusi. Podskupinu doprovází jeden či dva vyučující, s nimiž student moderátor svou porci textu předem konzultuje. Ve čtvrtek se sejdou všechny čtyři podskupiny a jeden ze studentů, jiný než moderátoři v podskupinách, má k danému textu připravený asi 35–40 minutový referát. Po skončení referátu pokládají ostatní studenti otázky, které se zaznamenají na tabuli. Následuje invaze k nápojovým automatům... Po zaslužené pauze student referent odpovídá na otázky. Do diskuse vstupují také všichni přítomní vyučující. Po dvou celých hodinách od začátku se studenti odeberou za svými dalšími zájmy, zatímco vyučující se ještě radí, aby zhodnotili kvalitu referátu i odpovědi na otázky a navrhli známku. Ta se ovšem definitivně stanoví až na konci semestru s ohledem na všechny výkony. Na začátek následující podskupiny jeden za studentů připraví písemné shrnutí proběhlé debaty. A na začátku dalšího velkého setkání se jeden z vyučujících vrátí k referátu z minulého týdne a v krátkém vstupu vypíchne nejdůležitější naukové obsahy. Seminář je náročný jak pro studenty, tak pro vyučující.

Úplně něco jiného je další z mých aktivit, a sice semináře výzkumného centra, které se věnuje digitálnímu humanismu. Je hodně zajímavé poslouchat špičkové odborníky z oblasti medicíny, práva, pečovatelských služeb, IT, umění, jaké otázky si kladou a jak naslouchají pohledům teologie. Setkávají se tak velmi rozdílné světy, jejichž cesty by se asi jinak nezkřížily, a zjišťují, že si mají vzájemně co říct. Teologie rozhodně není věda, která by neměla k současným závažným antropologickým a etickým debatám čím přispět. Jen musí mít odvahu proslapávat si cestičky.

Zdeňka Hledíková

(*23. 10. 1938 –
13. 11. 2018)

Eva Doležalová

V úterý 13. listopadu 2018 zemřela v osmdesáti letech prof. PhDr. Zdeňka Hledíková, CSc., významná česká historička, znalkyně středověkých církevních dějin, nositelka řádu sv. Řehoře Velikého, vyznamenání, které je udělováno papežem, a držitelka ceny Milady Paulové udělované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy za přínos české historické vědě.

Skoro celý svůj profesní život spojila s katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Zde vystudovala, zahájila svou odbornou kariéru, zde také vychovala řadu dalších mediévistů, kteří se právě pod jejím vlivem zaměřili na církevní dějiny, ať už české či evropské. Rok 1989 přinesl změnu i do jejího života. Byla jí umožněna habilitace (1991) a následně i profesura (1997) a r. 1994 se stala první ředitelkou obnoveného Českého historického ústavu v Římě. Podařilo se jí úspěšně navázat na prvorepublikovou tradici této instituce. Významně přispěla k tomu, že Český historický ústav znovu získal dobrou pověst mezi římskými institucemi spojenými v Mezinárodní unii archeologických, historických a umělecko-historických ústavů. Publikovala úctyhodnou řadu monografií věnovaných zejména hierarchickým špičkám pražské (arci) diecéze, dějinám církevní správy a vztahům českých zemí a kurie ve středověku. Na počátku nového tisíciletí pak začala pedagogicky působit také na Katolické teologické fakultě UK. Byla to mj. právě ona, kdo zde podporoval vznik dnešní Katedry církevních dějin a literárních studií.

Vzpomenout a popsat paní profesorku Hledíkovou a její život v několika málo větách není v podstatě možné, i když možná stačí jen napsat: Byla výtečnou vědkyní, skvělou učitelkou a dobrým člověkem.

Baptisterium sv. Jana ve Florencii
Autor: Ondřej Šindlár

Obhájené disertační práce

HONČ, Petr. *Praha mezi Vídní a Římem: solní smlouva a správa cassa salis v letech 1630–1782* (církevní a obecné dějiny, 26. 1. 2018)

Práce se zabývá pobělohorskými jednáními o církevních statcích, vznikem konkordátní smlouvy (často označované jako smlouva solní) a správou solní pokladny.

KUREŠOVÁ, Jana. *Františkánská bible z Knibovny Národního muzea v Praze (XII.B.13) v kontextu dobového malířství 13. století* (dějiny křesťanského umění, 5. 6. 2018)

Práce přináší rozbor výzdoby rukopisu Františkánské bible z doby kolem r. 1270 z hlediska rozvrhu výzdoby i z hlediska typologie jednotlivých motivů ornamentiky.

KUZICA ROKYTOVÁ, Bronislava. *Hannes Beckmann (1909–1977). Desava – Praha – New York* (dějiny křesťanského umění, 14. 2. 2018)

Práce se zabývá životem a dílem Hannese Beckmanna, malíře, fotografa, scénografa, pedagoga, ale také teoretika zmíněných uměleckých oborů.

MACEK, Petr. *Metoděj Habáň (1899–1984): sonda do dějin českého novotomismu* (církevní a obecné dějiny, 26. 1. 2018)

Práce mapuje životní osudy českého dominikánského kněze a filosofa, zachycení Habáňe jako typu tomistického myslitele a analýzu jeho myšlení.

SCHOLZ, Stefan. *Metodická studie k bilaterálnímu výzkumnému projektu Vzájemné vztahy sakrální architektury 13. století v českých a rakouských zemích* (dějiny křesťanského umění, 14. 2. 2018)

Práce klade otázku, do jaké míry se mohly v zakladatelském díle Přemysla Otakara II. a členů jeho rodu a dvora v českých a rakouských zeměpanských městech projevit Otakarovy integrační snahy ve střední Evropě.

VÁCHA, Jiří. *Barokní liturgický textil ve sbírkách českobudějovické diecéze* (dějiny křesťanského umění, 27. 9. 2018)

Práce představuje výběr z tkaných vzorovaných textilií z období 16.–18. století z chrámových pokladnic na území českobudějovické diecéze.

VN

Informace

9. 1. Den otevřených dveří na KTF

14. 1.–17. 2. studentská anketa k hodnocení studia na KTF

16.–17. 1. dvoudenní program sedmi institucí k výročí 50 let od upálení Jana Palacha

22. 1. Ekumenická studentská slavnost – bohoslužba pro studenty, pedagogy a zaměstnance teologických fakult v rámci Týdne za jednotu křesťanů

25. 1. zemřel někdejší pedagog KTF UK ThDr. Stanislav Prokop (1946–2019)

30. 1. řádné zasedání AS KTF UK

4. 2. kurz celoživotního vzdělávání „Prevence sexuálního zneužívání dětí“ pod vedením P. ThLic. Marka Františka Drábka, OPraem, DiS.

6. 2. zasedání VR KTF

20. 2. seminář k možnostem zahraničních pobytů

21.–24. 2. účast KTF na veletrhu Památky – Muzea – Řemesla na Výstavišti v Praze

26. 2. setkání diskusní platformy „Πηγή – Studna“ nad knihou Roda Drehera Benediktova cesta a otázkou: „Být solí země v polévce nebo ve slánci?“

27. 2. řádné zasedání AS KTF UK

6. 3. Popelec na KTF – mše svatá s udílením popelce v kapli sv. Vojtěcha; týž den filmový večer spolku Copertino „Goyovy přízraky“

16.–19. 3. knižní burza spolku Copertino

19. 3. přednáška prof. PhDr. Víta Vlase, Ph.D. o sv. Janu Nepomuckém u příležitosti 290. výročí od svatořečení Jana Nepomuckého

21.–24. 3. konference „Sakramente im Kontext“

Klášteřínský kostel Pažaislis v Kaunasu
Autor: Ondřej Šindlář

26. 3. přednáška Dr. Daniely Rywikové „Dvojité klášter klarisek a menších bratří v Českém Krumlově“ uskutečněná v rámci cyklu Velké ženy ve Visegradském regionu; týž den vernisáž výstavy Kláry Krásenské „Pohledy do sebe zapřené“; druhé setkání diskusní platformy nazvané „Πηγή – Studna“ tentokrát na téma „Svoboda a pravda – aneb O svobodě se Svobodou“

27. 3. řádné zasedání AS KTF UK; týž den přednáška restaurátora a pasíře Ivana Housky o realizaci náhrobku sv. Vojtěcha v katedrále sv. Víta v Praze; panelová diskuse „Potřebujeme dnes muzeum?“ uspořádaná Studentským spolkem Copertino a Centrem politických studií

31. 3. termín pro podání přihlášek do 1. kola přijímacího řízení pregraduálních studijních programů pro akademický rok 2019/2020

2. 4. přednáška prof. Ivana Geráta „Hviezda, múdrci a králi v období stredoveku“ uskutečněná v rámci cyklu Velké ženy ve Visegradském regionu

9. 4. přednáška Dr. Jacka Witkowského „Bl. Jolanta a sv. Kinga polská: životy, fundace a ikonografie“ uskutečněná v rámci cyklu Velké ženy ve Visegradském regionu

11. 4. Mezinárodní doktorandská konference „Posvátný prostor. Teologie – Umění – Dějiny“

12. 4. druhý běh kurzu celoživotního vzdělávání „Prevence sexuálního zneužívání dětí“

13. 4. účast na Dni celoživotního vzdělávání na UK

17.–23. 4. velikonoční prázdniny

24. 4. řádné zasedání AS KTF UK

27. 4. jarní exkurze ÚDKU KTF UK za poznáním areálu Kuks

30. 4. termín pro podání přihlášek do přijímacího řízení doktorských studijních programů pro akademický rok 2019/2020

15. 5. přednáška prof. Imre Takáče „Středověké umění v Uhrách na konci 12. století a v první polovině 13. století“ uskutečněná v rámci cyklu Velké ženy ve Visegradském regionu

16.–17. 5. šestý ročník celostátní studentské soutěže PARAGONE o cenu prof. Milana Tognera v Ústí nad Labem

17.–18. 5. tradiční jarní exkurze studentů KTF UK a PedF UK do Kladska, zapomenuté součásti Českého království

23. 5. zakončení akademického roku mší sv. Te Deum celebrou apoštolským nunciem Mons. Charlesem Danielem Balvou v bazilice sv. Petra a Pavla na Vyšehradě

29. 5. řádné zasedání AS KTF UK

19. 6. řádné zasedání AS KTF UK

Publikace

BARTOŇ, Josef. *Klasická staroslověnština (učebnice s čítankou)*. Praha: KLP, 2017. 92 s.

BARTUŠKOVÁ, Alice. *Paolo Piazza pinxit: Kapucínský bratr malířem na sklonku rudolfínské doby*. Praha: UK KTF, 2017. 157 s.

ČERVENKOVÁ, Denisa. *Katolický pohled na náboženskou pluralitu*. Praha: Karolinum, 2017. 199 s.

HRDINA, Antonín. *Zábady kolem sňatku Anny Kateřiny Šporkové: Historicko-právní studie*. Praha: Karolinum, 2017. 351 s.

KAJPR, Adolf. *Ministerium verbi: Kázání o mši svaté, o posledních věcech člověka a o rozličných aspektech víry*. K vydání připravil Vojtěch Novotný. Praha: Karolinum, 2017. 526 s.

KUBÍN, Petr. *Legenda o bratru Hroznatovi: Vita fratris Hroznatae*. Praha: Togga, 2017. 327 s.

KUBÍN, Petr. *Svatý Vintř, poustevník, kolonizátor a diplomat*. Praha: NLN, 2017. 255 s.

KUTHAN, Jiří – ROYT, Jan. *The Cathedral of St. Vitus at Prague Castle*. Praha: Karolinum, 2017. 552 s.

KUZICA ROKYTOVÁ, Bronislava. *Hannes Beckmann (1909–1977): Desava – Praha – New York*. Praha: UK KTF, 2017. 352 s.

MELUZÍNOVÁ, Romana. *Krásný slob a Jižní Tyroly*. Praha: NLN, 2017. 221 s.

NOVÁ, Magdaléna – OPATRŇÁ, Marie (ed.). *Obsah – Forma: Sborník příspěvků z mezinárodní konference studentů doktorských studijních programů*. Praha: KTF UK, 2017. 376 s.

OPATRŇÝ, Aleš a kolektiv. *Otázky rodiny ve světě a v církvi*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. 210 s.

OPATRŇÝ, Aleš. *Spirituální péče o nemocné a umírající*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. 175 s.

PUČALÍK, Marek. *Křížovníci v době vrcholného baroka: za generalátu Františka Matouše Böhmba 1722–1750*. Praha: UK KTF, 2017. 400 s.

SAMOHÝL, Jan. *Židovské inspirace křesťanství*. Praha: KNA, 2017. 199 s.

SCHMIDT, Norbert. *Přímluva za současnost: Umění v sakrálním prostoru*. Praha: Triada, 2017. 437 s.

SLÁDEK, Karel. *Budoucnost lidí z planety Země: Teologicko-eschatologické eseje o futuristických sci-fi filmech*. Jablonec nad Nisou: IN, 2017. 160 s.

SLÁDEK, Karel – KOPECKÝ, Viliam. *Spiritualita a psychosomatika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. 120 s.

SVOBODA, David – SOUSEDÍK, Prokop. *Je matematika věda?: Mezi strukturalismem a formalismem*. Praha: Triton, 2017. 188 s.

SVOBODA, David. *Metafyzika vzťahu: Tomáš Akvinský a vybraní autoři tomistické tradice*. Praha: Krystal OP, 2017. 223 s.

ŠMÍD, Marek – FORMÁNEK, Jakub. *Pastýřské listy 1918–1945*. Praha: KNA, 2017. 479 s.

VĚTROVEC, Pavel. *Hospodinův zákon v pěti knihách Mojžíšových*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. 174 s.

ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920–1994*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. 297 s.

(Sestaveno z položek uvedených ve *Výroční zprávě o činnosti Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v roce 2017*)

VN

Kostel sv. Bartoloměje v Kolíně
Autor: Ondřej Šindlář

Nadační fond Arnošta z Pardubic

DOPIS ČTENÁŘŮM

Vážení a milí čtenáři,

s novým rokem Vám přinášíme zprávy o novém složení správní rady našeho Nadačního fondu. Paní předsedkyni Marii Benákové se v prosinci narodil druhý syn, rezignovala tedy na svoji funkci, které se laskavě ujal Josef Fiřt. Pan David Kučerka odjel studovat do zahraničí, opustil proto místo v radě úplně, místo něj byl na počátku března zvolen pan Milan Kubička z řad absolventů KTF. Kontakty na všechny členy správní rady naleznete na našich webových stránkách. Neváhejte je prosím využít, měli-li byste tip na osobu nebo subjekt, které bychom mohli požádat o finanční podporu – i to je pro nás cenná pomoc.

Děkujeme Vám také za Vaši dosavadní štědrost a dovolíme si tradičně požádat o další příspěvky. Na svém posledním zasedání poskytla rada fakultě dar ve výši 70.000 Kč na tisk a distribuci DOXY pro rok 2019, čímž vyčerpala rezervy fondu. *Na rok 2020 potřebujeme sebrat dalších 70.000 Kč.* Fakultní finance jsou z většinové části tzv. „vázanými zdroji“, které lze použít jen na konkrétní věci v dané oblasti. DOXA mezi ně nespadá. I proto je prvořadým, i když ne jediným, zájmem našeho fondu její vydávání udržet. *Podpořte spolu s námi budoucnost DOXY, vždyť podpora DOXY je podpora i naší fakulty, a tedy budoucí podoby církev!*

V současné době máme 5 pravidelných dárců a v uplynulém roce jsme obdrželi i 7 „větších“ darů. *Rádi bychom Vás požádali, abyste se přidali k „základně drobných věrných dárců“.* I za méně než 100 Kč měsíčně budeme vděční. Pokud by Vám přišlo zbytečné zřizovat trvalý příkaz na např. 30 Kč, věřte, že není každá kapka (nejen) vody je důležitá.

S radostí jsme zaznamenali několik žádostí o zaslání tištěné DOXY Vám nebo do Vaší farnosti. Možné to je, pro konkrétní podmínky nás prosím kontaktujte emailem doxa@ktf.cuni.cz. *Pokud máte o DOXU zájem v elektronické podobě přímo na Váš email, rádi bychom Vás pozvali k registraci do Klubu absolventů a přátel KTF UK,* neboť zasílání čehokoli – v tomto případě pouze DOXY a pozvánek na významné fakultní akce – přímo na Váš e-mail je na základě právní úpravy o GDPR – ochraně osobních údajů možné už pouze díky této registraci, a tudíž souhlasu se zpracováním a uchováváním Vašich osobních údajů. Přihlašovací formulář najdete na webu fakulty – www.ktf.cuni.cz – v sekci *Veřejnost*.

Ještě jednou děkujeme za Váš zájem, e-maily se zpětnou vazbou, dary a modlitby.

Marie Benáková a Josef Fiřt

SEZNAM DÁRCŮ

Advokátní kancelář KF Legal, s. r. o., Bartoňová Eliška, Benáková Marie, Bušková Magda, Cihelna Jiří, Dráb František Marek, Martinek Jan, Megela Petr, Nekolová Alena, Novotný Vojtěch, Tobek Pavel, Toman Jan, Šuda Vladimír

Od října 2018 do března 2019 obdržel fond dary v celkové výši 26.750 Kč. *Děkujeme!*

Číslo účtu: 604 181 00 07 / 6000
PPF Banka, Praha 6

Pro další informace, uzavření darovací smlouvy a potvrzení o poskytnutí daru (kvůli uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu) jsme vám k dispozici na uvedených telefonech a e-mailové adrese. Abychom vám mohli vystavit potvrzení o poskytnutí daru pro uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu, sdělte nám prosím svoji adresu.

Nadační fond Arnošta z Pardubic, zapsán v nadačním rejstříku u Městského soudu v Praze, oddíl N, vložka č. 648
IČO: 2792 30 70

Thákurova 3, 160 00 Praha 6

Telefon: 220 181 561

E-mail: info@fondap.cz,

Web: www.fondap.cz

Pokud máte chytrý telefon a účet u banky podporující QR platby, pomocí tohoto kódu se Vám v aplikaci banky předvyplní platba na náš účet

ve výši 100 Kč, kterou pouze potvrdíte.
Děkujeme.

Mikulášská 2018 — sbor Acant — studijní exkurze v Nepomuku

KOMENTÁŘ K VYOBRAZENÍ NA PŘEDNÍ STRANĚ OBÁLKY

Josef Zamazal (1899–1971): Odpočívající poutníci (Kristus s učedníky v Getsemanech),
pol. 20. let 20. stol., Moravská Galerie v Brně
plátno, olej; 65,5 × 84,5 cm

Kristus s učedníky v Getsemanech se řadí k sérii obrazů na biblická témata, které Josef Zamazal namaloval v první polovině dvacátých let, kdy se po založení modernisticky orientovaného Spolku výtvarných umělců v Brně (1922) stal jeho aktivním činovníkem. Kromě zmiňovaného plátna tehdy namaloval v kubizujícím stylu, odvozeném z obrazů Bohumila Kubišty, také Zuzanu a starce, Samsona a Dalilu, Odpočinek na útěku, Milosrdného Samaritána nebo sv. Šebestiána. Námětem Zamazalova obrazu je Kristova modlitba na Olivové (Olivetské) hoře v Jeruzalémě odehrávající se po Poslední večeři a před Kristovým zatčením. Ježíš ve večerních hodinách odešel s Petrem, Jakubem a Janem do Getsemanské zahrady, aby spolu bděli na modlitbách. Naplnila ho hrůza, protože si uvědomoval, že brzy bude zatčen, odsouzen a zemře. Místo toho, aby se spolu s ním modlili a byli mu oporou, apoštolové opakovaně usínají. Na rozdíl od tradičního ikonografického zpracování tohoto motivu, na němž učedníci spí poblíž modlícího se Spasitele, Zamazal zobrazil velmi silný a paradoxní okamžik celého vyprávění. Apoštolové „opuštěný“ Ježíš přichází ke spícím učedníkům a snaží se je probudit z letargie a povzbudit k modlitbám. Petr na této noční scéně nechápavě zvedá hlavu ke Kristu, zatímco před ním už leží šavle, kterou se ho brzy pokusí bránit při zatýkání.

Milan Pech

Štafetový běh Cross Campus, 16. 4. 2019, družstva Lotovy dcery, Bohoslovci 2, Nejsvětější čtveřice (foto: Petr Burian).